

СЛОВО ПРОСВІТИ

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

44 (421), 1—7 листопада 2007

Фото Олександра Литвиненка

КНИЖКОВИЙ ГОЛОД У РІК УКРАЇНСЬКОЇ КНИГИ

Олександр ШОКАЛО

Як відомо, Указом Президента України 2007 рік проголошено Роком української книги. Які реальні результати він дав за минулі десять місяців? Це запитання викликає таку саму іронію, як і минулий Рік українського села...

За кількістю книжок на душу населення Україна досі посідає останнє місце в Європі, а за показниками 80-х років ХХ ст. була однією з найбільш читаючих країн (4,5 примірника на одного жителя). За останнє десятиріччя наклад українських книжок зменшилися більш як у 4,5 рази. У 1991—1992 рр. на одного жителя України припадало 2,6—2,5 примірника із загальної кількості книжок і брошур, у 1999 р. цей показник став найнижчий за ціле десятиліття — 0,4 примірника, а нині тримається в межах 1,1 примірника (більшість у цьому показнику складають навчальні видання, методичні й інші посібники, а на масового читача літератури залишається менше 0,5 примірника). Отже, понад половина книжок, які, за статистикою, виходять в Україні, віртуальна, бо їх немає ні в книгарнях, ні в бібліотеках. (Для порівняння: у Росії на одного жителя припадає 5 книжок, у Польщі — 10, у Німеччині — 12).

Це означає, що українська нація переживає книжковий голод, а оскільки книга лишається в нас базовим джерелом духовно-інтелектуальної поживи, то ми переживаємо тотальний інформаційний голод. Штучне, насильницьке позбавлення доступу українського суспільства, передусім сільської його частини, до базових джерел інформації, поглиблюється тим, що нині в Україні й без того лише одна (реальна, а не віртуальна) книга припадає на п'ять осіб дорослого населення, а дитячих книжок — ще менше. Нарікання на те, що діти мало читають через засилля теле-

візії, має підставу, але основна причина — відсутність української дитячої книжки.

Українські книжки через мізерні наклад й високу собівартість недоступні для переважної більшості українських громадян. Натомість український книжковий ринок більш як на 90 % за назвами й накладами заповнила дешевша на 25-30 % переважно контрабандна книжкова продукція, випущена в Росії. Внаслідок цього з України в Росію щороку вивозять понад 100 млн доларів США.

Україномовна книжка від загального накладу книжок і брошур, випущених в Україні, становить близько 60 %, а в бібліотеках україномовні видання становлять менше 40 % фондів. Цю негативну тенденцію посилюють кількісні показники друкованих ЗМІ, де україномовні складають менше 20 %. Російська друкована продукція цілком заповнила ринок України й становить понад 90 %! Поза сумнівом, українську книжку, українське друковане слово прирікають на знищення. Такий результат чіткої ідеології й геополітики Росії, де книговидавництво стало однією з найприбутковіших галузей національної економіки, а Україна виявилась найбільшим імпортером російської книжки. Це питання безпосередньо стосується тих, хто зобов'язаний стояти на сторожі державної безпеки України.

Навіть після введення в дію Закону України "Про державну підтримку книговидавничої справи в Україні" (від 06.03.2003 р., № 601-IV; почав діяти в повному обсязі з липня 2004 р.), що певною мірою активізувало діяльність українських видавців, книговидавнича галузь ще далека від виходу на рівень національних пріоритетів.

Цілого комплексу проблем української книжки не розв'яжуть ні відомчі видавничі програми, зокрема "Українська книга", ні міжкультурна книгозакупівля, ні розрекламовані книжкові ярмарки, зокрема "Львівський форум", ні такі приватні проекти, як "А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА" зі своєю комерційною орієнтованістю на заможного українця. Бюджетні видавничі програми

нібито розраховані на поповнення бібліотечних фондів, але через мізерність накладів задовольняють тільки 5—10 % потреб публічних і шкільних бібліотек. Річні книжкові ярмарки у великих містах — це своєрідна заміна відсутності книжкових магазинів, що їх ліквідували теперішні "господарі". А рекламне демонстрування, як на тих ярмарках чільники держави купують книжки, викликає тільки роздратування в мільйонів телеглядачів, які не мають змоги купити книжку собі й своїм дітям і через нестатки, й через відсутність отих книжок.

Книговидавництво як традиційна основа інформаційної сфери України, яка має давню книжну культуру, належить до стратегічних пріоритетів держави у гуманітарній сфері й потребує особливої політичної відповідальності. Надзвичайно важлива роль книги у відродженні духовності, культури української нації, забезпеченні належного функціонування в суспільстві державної мови, в становленні й розвитку національного інформаційного простору. Ці стратегічні завдання національної політики можна здійснити лише на засадах національної державницької ідеології.

При цьому книговидавничу галузь слід розвивати як триєдиний комплекс: книговидавництва, поліграфія та книгорозповсюдження.

Для подолання галузевих проблем передусім необхідно: унеможливити доступ на книжковий ринок України контрабандної книжкової продукції з-за кордону (з Росії); відновити всеукраїнську систему книгорозповсюдження та систему імпорто-експортних поставок книжок; припинити розтратну практику державної фінансової підтримки галузевого книговидавництва, натомість розробити систему й механізми ефективного цільового фінансування шкільних, вузівських та публічних бібліотек для самостійного формування фондів.

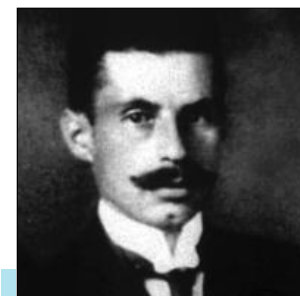
Національне книговидавництво як стратегічна галузь — невід'ємна складова національної безпеки й потребує державного протекціонізму.

Політика, церква і пам'ятки

7

Життя у віках

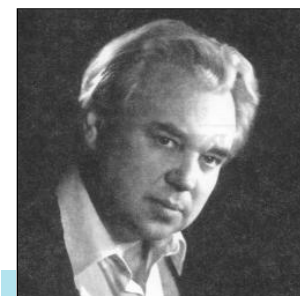
8

Сонячні люди

10

Німби над вишнями

12

УСЬОГО НА РАХУНКУ ТАРАСОВОЇ ЦЕРКВИ — 828 372 грн. 88 коп.

Добровільні пожертви
"На Кобзареву Церкву":
МБФ "Українська Родина"
Р/р № 26045200145101
в Подільській філії АКБ "Київ",
МФО 320401 ЗКПО 21709106

“Кожен з нас живе у віках,
бо ми перш за все — ідеї”.
М. Куліш

Віталій КУШНІР,
завідувач Затурцівського музею
В'ячеслава Липинського,
просвітянин

Заглиблюючись у вивчення і дослідження спадщини нашого видатного земляка В'ячеслава Липинського, кожен дослідник відкриває нові горизонти. Ця велична постать притягує до себе доступністю і простотою. Тут нема й натяку на лукавство, пусте самозвеличення. Думки виражені, прямі й точні. Усе своє життя він підпорядкував глибоко усвідомленому синівському обов'язку перед народом, серед якого жив, та честі.

Його глибоко непокоїли утиски національних прав українців. Коли на Наддніпрянщині прокидався дух козаччини, розбурханий Тарасом Шевченком, то серед населення Волині рівень національного самоусвідомлення був дуже низьким.

На формування переконань юного В'ячеслава Липинського найбільший вплив мали його мати Клара Липінська (“Дорога Мама завжди допомагала мені в моїй праці для української ідеї”) та її рідний брат Адам Рокицький. Вони посіяли в юну душу В'ячеслава зерна українства, які проросли такими пишними сходами. Окрім членів родини, великий вплив мала київська інтелігенція під час його навчання в Першій київській гімназії. Паралельно з лекціями Володимира Антоновича юнак відвідував вечори у домі Марії Требінської, де центральними постатями було двоє істориків: Микола Василенко та Василь Доманицький.

Здобувши вищу освіту у Краківському та Женевському університетах, молодий Липинський поринає в наукову і громадську роботу. Він доходить висновку: потрібно поширювати просвіту не лише серед простолюду, а й у шляхетсько-польському середовищі землевласників, аби “...сполучити себе і верству, до якої належав, в одну з цим народом українську націю та витворити спільну з ним одну Українську державу”.

В. Липинський тісно співпрацював з ініціаторами створення київської “Просвіти”, зокрема першим її головою Борисом Грінченком, Сергієм Єфремовим, а також представниками української інтелігенції за межами царської Росії: Василем Доманицьким, Михайлом Грушевським та іншими.

Ці ділові контакти якнайяскравіше передають листи, які писав В. Липинський ще до Першої світової війни. Великий пласт листування пов'язаний із рідним селом ученого Затурцями на Волині. Це період з 1907 до серпня 1913 року. Питання просвітництва, організація видавництв, видання популярних книжок, проблеми створення друкованої періодики, фінансове забезпечення цієї справи займають більшу частину його епістолярії.

У листі до М. Грушевського від 18.VII. 1908 р., відісланому із Затурець, Липинський укротре торкається проблеми створення газети, яка б, виходячи польською мовою, формувала зі спольщеної людності краю патріотів української землі. Він писав, що має намір виступити на рільничому з'їзді в Україні й промовлятиме “...як представник тої групи людей, що, належачи походженням своїм до спольщеного шляхетсько-українського

суспільства, вважають себе Українцями”. Виступаючи перед делегатами цього з'їзду 2 серпня 1908 р., він словами Т. Шевченка закликав пам'ятати, що “розкуються незабаром заковані люде”, що коли не сьогодні, то завтра вони питатимуть нас про наші діла. І питають нас тоді: ви, що посіли такий великий шмат землі, ви, що жили цілі віки нашою працею і потом, що ви зробили для нас і для цієї нашої матері-землі? Що ж ми їм на се відповімо? Що скажемо їм, коли вони заглянуть до історії своїх культурних інституцій, своїх “Просвіт”, своїх видавництв, своїх наукових товаришів, і коли побачать, що там нема шляхетських назвищ, коли побачать, що ті, котрі колись не хотіли дати землю селянинові, говорячи, що йому тільки “культура” потрібна, самі ...не дали зломаного шага для піднесення сієї культури!...”

Як відреагували делегати з'їзду на такий палкий публічний виступ, дізнаємось з листа В. Липинського до професора М. Грушевського від 19.VII. 1908 р., в якому зазначено: “Відчит мій стрінули доволі прихильно...”

В. Липинський при кожній слушній нагоді ділитись своїми спостереженнями за тим, як зростає національна свідомість земляків. Так, у листі від 26.V. 1908 р. із Затурець до М. Грушевського читаємо: “На нашу маленьку пошту приходять 4 примірники “Ради”, які частенько доходять до передплатників (одним із них був В. Липинський — В. К.) в “плачевном состоянии”, з виразними слідами пильного читання; один з місцевих пан-отців почав говорити українські проповіді у церкві і туди приходять люде з сусідніх сіл послухати; у нашому селі школярі зложили 2 рублі (!) і передали священникові, щоб він виписав їм “малоросійських” книжок; в устах сільського “інтелігента”: хвершала, почтового чиновника; учителя... ви почуєте українську мову не як балачку, а таки як мову — все це факти, яких давніше у нас не помічалося і з'являються вони якось самі собою, без якоїсь пропаганди, якогось впливу “зверху” — чисто стихійно, як б сказав. Все це, розуміється, я помітив тільки тут, в найближшій околиці, яку, проте, зовсім не можна назвати якоюсь винятковою, і відносини, які тут панують, це типічні “волинські”, чи може взагалі “правобічні” відносини”.

Чи справді це проявилось якось “само собою”? Звернімось до листування В. Липинського з Б. Грінченком. Ось лист нашого земляка, писаний у Затурцях, від 5.X. 1907 р.: “Особливо я зрадів Вашій книжці “Перед широким світом”, вона надзвичайно цікава для мене не тільки з боку теоретичного — се така свіжа, здорова критика нашої літератури — але, окрім того, з боку практичного: вона мені багато допоможе в доборі книжок, призначених для **гурточка читачів, який помаленьку, за пару останніх літ, склався тут у нас на селі**” (виділення моє — В. К.).

Виявляється, наш визначний земляк не лише спостерігав за зростанням національної свідомості серед односельців, а **трудився** на просвітницькій ниві ще задовго до створення широкої мережі “Просвіти”. Варто нагадати, що київську “Просвіту” організовано в травні 1906 р. заходами Б. Грінченка, Р. Коваленка, М. Лисенка, Ф. Красицького, Ф. Матушевського, М. Старицької, за участю Лесі Українки, С. Єфремова, В. Дурдківського та ін. 1907 року секретарем обрано Д. Дорошенка.

У Луцьку ж “Просвіту” засновано 1918 року (один із засновників і головний діяч — І. Власовський; Є. Петрицький — довголітній голова). Серед фундаторів були В. Остовський, сенаторка О. Левчанівська, архітектор М. Маслов та ін. На час закриття 1932 р. вона мала 134 філії.

Липинський висловлює своє задоволення від того, що бібліотечки, які він посилав у невеликі осередки просвітянського руху, приносять користь у “живій” справі.

З великої кількості листів до Василя Доманицького довідуємось про безпосередню

участь В'ячеслава Липинського в поширенні Шевченкового “Кобзаря”. До прикладу, лист із Затурець від 15. VI. 1908 р.: “Вертаючи з Києва через Луцьк, заходжу я там до книгарні і мені зараз пропонують “Кобзаря”, знаєте якого: оце вкрадене петербурзьке видання 1907 р. Продають його по 1 р. 50 к., але як поторгуватись добре, то дають уступку, м. б. цей видавець добру їм уступку дає. Ось маєте! Там мізкують, а ці їй раді, і “Кобзарь” той любесенько собі розходиться, і це не тільки в одному Луцьку, а м. б. і по інших провінційних городах те саме. Знов таки сміх і горе з тою нашою млявістю. Може б, Ви, знаючи діло з цим “Кобзарем”, подали про це статейку до “Ради”, най про це подумают петербурзькі патріоти.”

У наступному листі від 15—20.VII. 1908 р. із Затурець Липинський повідомляв: “До Петербурга я написав; вдалось мені позичити 20 р. і виписав 50 пр. “Кобзаря”; аби тільки прислали, то я тут йому місце знайду”. А вже в листі 21—28. VIII. 1908 р. В. Липинський до того ж В. Доманицького пише: “Виписав я собі і одержав 50 примірників “Кобзаря”. Іде добре”.

А ось іще один дуже цікавий лист, написаний В. Липинським у Затурцях до Василя Доманицького від 27. IX. 1908 р.: “Перед кількома днями був я у нашого пан-отця; росте свідомість у нас, кажу Вам, незвичайно. Представте собі, що до Киселина приходять 4 прим. “Ради”, а це ж собі маленька поганенька почта, 40 верстов від залізниці! Наш пан-отець все мені про Закопане по Вашим листам розказав — читає, представте собі, всю “Раду” — цього я вже не сподівався. Велике, велике діло зробили Ви, Василю Миколаєвичу, поклавши стільки праці на видання “Кобзаря”, і праця Ваша не пропадає, — це я вповні оцінив тепер, коли побачив, що “Кобзарь” робить на селі, та й не тільки на селі, а всюди у нас. Люде тут за “Кобзарем” просто побиваються; я таку штуку надумав: на ці гроші, що я признав на пам'ятник, буду виписувати по кілька примірників “Кобзаря”, продавати, а надто від кожного на пам'ятник буду стягати, таким чином і на пам'ятник можна зібрати, і “Кобзарь” розходитиметься. ...Тут не стільки в грошах, скільки в **передмові** (біографії) діло... А що, якби Ви таки справді для “Просвіти” написали біографію Тараса Шевченка — **страшенно це тепер потрібна річ**, бо як його зібрати на пам'ятник, коли стільки людей не знає про Шевченка”.

Проходячи курс лікування в Закопаному біля Кракова, В'ячеслав Липинський ще більше здружився з Василем Доманицьким. З ініціативи нашого земляка було домовлено організувати видавництво популярних книжок для селян. Ось що з цього приводу писав В. Липинський до Б. Грінченка 9.III.1908 р.: “З д. Доманицьким задумали ми маленьке видавництво популярних книжок для селян, переважно економічно-хліборобського змісту, ...такі книжки нам тепер дуже потрібні...” Пізніше він пише: “Наше видавництво (“Селянська книга” — В. К.), про яке питаєте, буде, очевидно, у Києві, перша книжка д. Доманицького “Як хазяюють селяне у чужих краях” вже друкується...”

Радіючи першому успіху з виданням книжки, В. Липинський 21. IX. 1908 р. відсилає листа із Затурець В. Доманицькому, де є така інформація: “Посилаю Вам рецензію на “Як хазяюють...” з “Киевских Вестей”. Я вже пустив сам 200 примірників, переважно по селах. Між іншим, була книжка на с/г виставці в Луцьку. Купили кільканадцять примірників”.

Лікуючись у Закопаному, В. Липинський використовував свій вільний час на користь загальній справі. Так, у листі від 9. III. 1908 р. до Б. Грінченка писав: “Одночасно з цим листом висилаю Вам польську читанку Бжезінського: “Podarunek dla młodzię”, — книжка ця своїм складом незвичайно мені сподобалася, і мені спало на думку переслати її Вам, може Вам ... до чого здастесь, на-

приклад, як зразок, а може, почасти і матеріал для української читанки для дітей...”

Перед кількома днями я написав про це замітку до “Ради”, де подав і найкращі, на мою гадку, та найбільш придатні для перекладу на українську мову польські популярні книжки. Редакцію “Ради” я просив, щоб вона цю замітку, якщо вважатиме її мало цікавою для ширшого загалу та не видрукує її, — передала Вам, може, вона здасться Вам **для “Просвіти”** як матеріал”.

Провадячи, крім наукової, широку просвітницьку роботу, В'ячеслав Липинський знаходив можливість підтримувати “Просвіту” матеріально. Знову наводимо рядки з листа до Б. Грінченка, писаного в Затурцях 9. IX. 1908 р.: “Звертаюсь до Вас з великим проханням: повідомте мене в кількох словах, чи нічого не матимете проти того, щоб я на Вашу адресу днів через десять прислав зібрані мною на просвітні видавництва гроші (буде коло 30 крб.). Я б вислав ці гроші просто до “Просвіти”, але це трошки мені ніяково тому, що досі я не рахуюсь членом “Просвіти”.

Крім того, хочу Вас ще одну річ спитати. Як, певне, знаєте, наші волинські чорносоптенці задумали ширити серед народу *Sui generis* національну свідомість і почали з Берестецької битви, тобто з живих ще у нас і досі традицій. Чи не вважали б Ви потрібним, щоб з боку українців ця важна в нашій історії подія була представлена в окремій брошурці (під заголовком, напр. “Берестечко”) і чи, на Вашу думку, таку брошуру хотіла б і могла видати “Просвіта”. Коли так, тоді я з великою охотою взявся би таку брошуру написати...”

У передостанньому листі, відісланому з наших Затурець до Б. Грінченка 2.X. 1908 р., В'ячеслав Казимирович писав:

“Вельмишановний добродію!

Листа Вашого дістав, за відповідь щире спасибі.

Користуючись з Вашого ласкавого дозволу, посилаю одночасно на Ваше ім'я гроші (30 крб.), зібрані для “Просвіти” (разом з вкладкою одного кандидата на члени) і ще раз прохаю вибачення за клопіт, який Вам цим роблю.

До “Богуна” я вже взявся, **постараюсь написати якомога швидше**.

На другій сторінці подаю списки кандидатів на члени, що дали мені членську вкладку на р. 1908; “отчество” деяких не можу подати, бо й сам не знаю, але думаю, що це не важно”. На другому боці листа написано:

“Кандидати:

1. Марія Лісовська (кв. 2131). Жінка доктор, г. Умань.
2. Адам Аполінарович Рокицький (кв. 2132), поміщик, п. ст. Буки, Київська губ., ферма Курники.
3. Август Іванський (кв. 2134), поміщик, п. ст. Терновка, Под. губ., с. Рижавка.
4. Зигмунт Зенович Яновський (кв. 2137), поміщик, п. ст. Карнавка, Волинська губ. (Дубенського повіту), с. Теслуґів.

P. S. Врешті, будьте ласкаві і мене зарекомендуйте; моє ім'я і отчество: В'ячеслав Казимирович”.

Таким чином, В'ячеслав Липинський набуває офіційного членства у київській “Просвіті”.

Через роки в бібліотеках “Просвіти” модою зачитуватиметься його творами. Найпопулярнішою серед просвітян, як стверджують колишні члени “Просвіти”, була його праця “Україна на переломі”. Ту ж працю зустрічаємо в реєстрах бібліотечного фонду окремих низових ланок організації. Зокрема, виявлено документ про наявність такої книжки в бібліотеці “Просвіти” с. Бубнів Володимирського повіту.

Пізнавально-виховне значення подвижницької праці В'ячеслава Липинського на ниві просвітництва не втратило актуальності досі. Музей В. К. Липинського, який створюють у садибі його батьків на Волині, буде гідним пам'ятником Великому Українцеві.

ВЕСЬ СВІТ —
НА ПРОСВІТЯНСЬКИХ
КОМПАКТ-ДИСКАХ

Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка презентувало серію перших українських навчально-ігрових програм “Дитяча колекція”.

Це перше україномовне видання для дітей дошкільного та молодшого шкільного віку, створене спільно з рекординговою компанією “Атлантик”. Диски цієї серії можуть використовувати вчителі молодших класів, вихователі, методисти, психологи та всі, хто не байдужий до підростаючого покоління нашої нації. Оскільки на ринку України відсутні україномовні навчальні програми, діти користуються російськими, що призводить до втрати навичок спілкування українською мовою та формування російськомовного середовища.

Серію “Дитяча колекція” започатковано 2005 року. Вже видано та безкоштовно розповсюджено по школах, бібліотеках, дошкільних закладах диски серії: Історія України (2 CD); Мандрівники та невідомі землі; Стародавня Греція; Стародавній Рим; Винаходи та відкриття; Міфи України; Світ ремесел; Спорт; Земля та Всесвіт; Тварини нашої планети; Видатні композитори світу.

“Дитяча колекція” перемогла на Всеукраїнському конкурсі електронних видань у номінації “Краще електронне видання року” (квітень 2006 р.), а 2007 р. отримала Диплом І ступеня загальнонаціонального конкурсу “Українська мова — мова єднання”, також має відзнаки інших конкурсів та виставок.

Презентація відбулася 29 жовтня у Київському міському будинку вчителя. У програмі була демонстрація дисків, виступи авторів проекту, вів захід відповідальний секретар товариства Микола Нестерчук.

Вл. інф.

ПОЖЕРТВИ
НА ТАРАСОВУ ЦЕРКВУ

Продовження. Поч. у 2003—2006 рр.,
ч. 4, 15, 20, 25, 28, 34 за 2007 р.

Бондаренко Ю., м. Київ	35,00
Бургач О. О., м. Київ	25,00
Горбатенко Р. П., м. Київ	50,00
Дмитренко І. Ф., м. Київ	200,00
Єжов Є. О., м. Київ	50,00
Каменишик В. О., м. Київ	27,00
Квашевський Н. Й., с. Новопетрівка Магдалинівського р-ну Дніпропетровської обл.	55,00
Козина В. К., м. Старобешеве	820,00
Лойченко В. В., м. Ізюм Харківської обл.	500,00
Павлівська середня школа Львівської обл.	133,00
Прокопенко О. Л., м. Чернігів	45,00
Романенко А. М., м. Житомир	20,00
Романюк Л. З., м. Київ	20,00
Самарец А. П., Дніпропетровська обл.	20,00
Сокольська Л. І. та Сокольська Л. М. (втретє), м. Одеса	100,00
Стецько С. І., м. Львів	100,00
Ткаченко Т. О.	17,88
Трофимчук М. І. (за заповітом художниці Трофимчук Лариси Степанівни), м. Новоград-Волинський Житомирської обл.	150,00
Хотинське відділення № 6713 БАТ “ДОБ Укр”	360,00
Через Улич Нінель: від о. Антонія (в миру Масендич Іван Іванович) 1961— 2001 рр. і Масендич (дів. Улич) Анастасії Олексіївни 1932—2001 рр. — помертню. Уродженці с. Плав'я Сколівського р-ну Львівської обл.; Улич М. О. 1934 р. н., Величко (дів. Улич) Г. М., 1960 р. н., с. Плав'я Сколівського р-ну Львівської обл., Улич В. М., 1974 р. н., м. Долина Івано-Франківської обл., Улич (дів. Лисак) Н. П., 1939 р. н., с. Юрківка	
Уманського р-ну Черкаської обл.	200,00
Шаршова Є. О., м. Київ	20,00
Шаршова Н. О., м. Київ	20,00
Штогрін В. О., м. Київ	20,00

ЖИТОМИРСЬКА «ПРОСВІТА» СВЯТКУЄ СТОЛІТТЯ

Довгий і тернистий шлях житомирської “Просвіти”. Покликане до життя і діяльності духовною потребою українського народу відродитися в мові, пісні, історії, культурі, традиціях і звичаях, товариство в ті далекі роки (з 1907 р.) діяло всупереч владним заборонам, зневірі в усьому українському. Організатори товариства мали велику віру у творчі сили рідного народу, в його велике майбуття, разом із правом мати свою національну державу, як і належить великим націям.

С. КАРПЕНКО

Тричі відродившись із небуття — 1907, 1917 і 1989 років, житомирська “Просвіта” успішно діє, продовжуючи славні традиції своїх попередників. Це яскраво засвідчила урочиста конференція, присвячена славній даті — 100-річчю заснування цього національно-культурологічного та державницького товариства.

Конференція відбулась у залі засідань Житомирського державного університету ім. І. Франка. Промовистим був склад делегатів зібрання. Вони прибули з усіх сільських районів області, з міст Бердичева, Новограда-Волинського, Коростеня, Малина, Овруча, Радомишля, Коростишева — понад 400 осіб. Серед делегатів — учителі, викладачі та студенти ВНЗ Житомира, працівники культури, сільського господарства, підприємств області.

У залі засідань місця в президії займають голова обласного об'єднання “Просвіта” Святослав Васильчук, ректор держуніверситету, доктор філософських наук професор Петро Саух, заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” Микола Нестерчук, начальник управління зв'язків із громад-

Святослав Васильчук, голова ЖОО “Просвіта” та заступник голови Геннадій Махорін, викладач Житомирського держуніверситету ім. І. Франка

ськістю облдержадміністрації Микола Сюравчик, заступник житомирського міського голови Олег Старинець.

З доповіддю “Важкий і славний столітній шлях житомирської “Просвіти” виступив С. Васильчук. З вітальним словом до делегатів конференції звернулися П. Саух, М. Сюравчик, О. Старинець, М. Нестерчук. Вони зазначили, що кожна справа тримається на людях, глибоко перекоханих у своїй вірі, залюблених у

справу свого життя. Такими були житомирські просвітяни, які рівно століття тому взяли орати вбогу рідну ниву, знаючи, що рясний урожай не чекає їх. Але прийдешні мали продовжити їхню справу і зробити більше.

Представники влади зачитали вітання голови облдержадміністрації Юрія Павленка та житомирського міського голови Віри Шелудченко, вручили нагороди просвітянам. Вітали делегатів також козаки Житомирського

осередку Українського козацтва. Їхні представники генерал-хорунжий УК Анатолій Жуковський та полковник УК Володимир Артемчук вручили делегатам конференції цінні подарунки; від себе та від імені генерал-осавула УК Олександра Матвійчука, генерал-отамана УК Валентина Драгана побажали делегатам плідної праці на добро рідному краю, своєму народу та нашій найвищій духовній цінності — незалежній Українській державі.

Про досягнення, своє бачення діяльності об'єднань та осередків “Просвіти” делегатам розповідали голова Бердичівського міськрайонного об'єднання просвітян Петро Костюк, голова Радомишльської “Просвіти” Віктор Міхненко, доцент ЖДУ Людмила Бондарчук, професор ЖДУ Станіслав Пультер, представники “Молодої Просвіти” Житомирщини Наталя Волощиненко та Ольга Кіндра-тенко.

На завершення делегати конференції з задоволенням подивилися концерт української пісні, який підготували викладачі та студенти Житомирського училища культури і мистецтв.

Значну організаційну допомогу у проведенні конференції надало товариству обласне управління культури і туризму облдержадміністрації, ректор Житомирського державного університету ім. І. Франка П. Саух та проректор П. Романюк.

15 РОКІВ НАРОДНОМУ ДОМУ
В ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ

Тетяна ЗЕЛЕНКО,
відповідальний секретар
Хмельницької міської
“Просвіти”

14 жовтня 1992 року, у Свято Покрови Пресвятої Богородиці, у м. Хмельницькому урочисто відкрито Народний Дім “Просвіти”, який став справжнім храмом української душі. Сьогодні це потужна українознавча громадська установа, де відбувається і спрямовується діяльність хмельницького міського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Народний Дім “Просвіти” — це світлиця, де діють програми

“Дух нації”, “Великі українці”, “Невідома Україна” та ін., учасники яких — учні шкіл, студенти ВНЗ та курсанти НАДПСУ. А ще це читальня, де зібрано рідкісні духовні видання — унікальні колекції мистецьких робіт Ніни Косаревої, Надії Борецької, Галини Гоми, Таміли Литвиненко, Володимира Карвасарного; це солов'їний спів заслуженої артистки України Марії Ясіновської.

Народний Дім “Просвіти” видав 20 власних книжок, за сприяння “Просвіти” побачило світ ще 25 творів подільських авторів.

Народний Дім “Просвіти” — це підтримка талановитої мо-

лоді. Це театр “Кобзар”, мистецькі вітальні якого присвячено визначним діячам України та знаменним датам нашої історії.

Народний Дім “Просвіти” — це авторські програми на телеканалі “Поділля-Центр” голови Хмельницької організації “Просвіти” Зої Діденко “Український історичний календар”, “І на оновленій землі”, “Свою Україну любіть”, “З подільського кореня”, “Подільський передзвін”, “Українська душа”, що сприяють відродженню національної свідомості, вихованню почуття патріотизму та відповідальності за державу, яку будемо разом.

Народний Дім “Просвіти” — це Музей комітету поріднених міст та міжнародних зв'язків, де світлина різних часів документально засвідчують успішність міжнародних програм Хмельницького.

Народний Дім “Просвіти” — це домівка для громадських організацій, об'єднаних у блок “Народний Дім”, мета якого — виховання у молоді високих моральних, духовних і культурних якостей, активної громадянської позиції, національної свідомості та патріотизму; відродження національно-культурних традицій українського народу, пропаганди української культури і мистецтва.

Все це Народний Дім “Просвіти” у Хмельницькому — наша любов, наше життя, наше минуле і майбутнє!

ШКОЛА МОЛОДИХ
ПРОСВІТЯН

Про неї в інтерв'ю нашої газети розповідає голова “Молодої Просвіти” Віталій МОРОЗ.

— Віталію, у чому ідея цього цікавого проекту — нещодавно створеної при “Просвіті” школи молодих просвітян?

— Це курси майбутніх просвітянських активістів. Молоді патріоти мають отримати знання і навички громадської і просвітянської роботи від метрів нашого товариства. Організатор і натхненник цього проекту — Іван Пилипович Ющук.

— Хто навчається в школі?

— Маємо вже близько 20 курсантів. Це молоді просвітяни, студенти провідних столичних ВНЗ: Національного університету ім. Т. Шевченка, університетів — культури, економічного, педагогічного. Заняття проходять ор-

ганізовано, за чітким графіком — двічі на тиждень. Планували школу на два місяці, але у наших курсантів велике бажання вчитися. Та й лектори, що вже зустрічалися з молоддю, знову бажають виступити. Тому школа діятиме десь півроку, а, може, й довше.

— Які теми занять у школі?

— Обговорюємо широкий спектр тем — починаючи з філософії, психології, а також фінансів. Вносимо на розгляд і політичні теми, але не з погляду якоїсь партії, а щоб був широкий політичний зріз сьогодення.

— Хто вже виступав з лекціями перед слухачами?

— Першим виступив Олександр Коновець, доктор історич-

Фото Віталія Мороза

них наук, професор Національного університету ім. Т. Шевченка, член правління ВУТ “Просвіта”. Він автор багатьох наукових робіт, зокрема з історії просвітянського руху в Україні й за кордоном. Читав лекцію доктор філософських наук Олег Гринів. Депутат одного з попередніх скликань парламенту Михайло Швайка читав цікаву лекцію про історію української гривні, загалом про фінанси. Ще один наш гість — Левко Лук'яненко, який

завжди охоче спілкується з молодими просвітянами.

— Набір у школу триває?

— Так. Запрошуємо молодих небайдужих людей приєднуватися. Додам, що наші заняття, лекції, дискусії записуємо на відео, а потім плануємо з цих записів підготувати компакт-диск як посібник для молодих просвітян.

Розмовляв
Петро АНТОНЕНКО

Петро СОРОКА,
м. Тернопіль

Зберегти високий творчий ритм протягом усього світового життя під силу далеко не кожному митцеві. Найчастіше поетам даровано одне цвітіння, рідко два і вже як щасливий виняток — три. Тих, що звідали три цвітіння, можна перелічити на пальцях (маю на увазі не лише українську літературу, а й світову). Перше цвітіння, як на мене, відбувається в юні роки, друге — в пору творчого змужніння і зрілості, коли людині, скажімо, за сорок, і третє — після сімдесяти. Звісно, це умовно. Були поети, що розквітали в 14—16 років, а траплялося, що перше цвітіння відбувалося в сорок чи пізніше. “Більшість шедеврів французької літератури, — писав Анре Моруа, — створена письменниками після шістдесяти”. Яюсь на ювілеї відомого письменника, якому виповнилося шістдесят, я запропонував тост за його третє цвітіння. Метр обурився: “Як за третє цвітіння?! У мене ще другого не було!” Переживши такий казус, обережно після цього пропоную відлік третього цвітіння починати з сімдесятирічного віку.

Володимирові Бровченку в червні цього року виповнилося 76. І цей вік для нього справді позначений особливим розквітом, адже вийшли друком дві знакові для його творчості й нашого часу книги — “Вікнина” (спогади) і “Німби над вишнями” — книжка поезії, про яку далі хотілося б повести ширшу розмову.

Що дає мені право назвати ці книжки знаковими? Передусім високий художній рівень, глибина змісту й порушуваних тем. Маю певність, що жоден вдумливий дослідник літератури вже не зможе обминати їх, коли робитиме зріз літератури кінця минулого і початку нового міленіуму.

Творчість Володимира Бровченка цікава ще й ось з якого погляду. Розквіт його таланту припав на 70—80-ті роки минулого століття, тобто на час, коли тоталітарна система здавалася непорушною і панував метод соцреалізму. Проголошення незалежності для багатьох митців, що сформувалися, утвердилися і здобули чималу популярність, виявилася рубіконом. Вони або розгублено замовкли, або так і не вирвалися з вузьких рамок панівного методу. Деякі, правда, легко замінили збанкрутілий соцреалізм нацреалізмом, продовжуючи легкодумно і безболісно продукувати таку ж сірятину, яку видавали раніше. Але чи можемо таку “творчість” брати до уваги?!

Не знаю, наскільки важким виявився той перехід для В. Бровченка, але певен, що досить драматичним. Частково про це він розповів у мемуарах. Але як засвідчує подальша творчість поета, він ніколи не лукавив у слові, намагався всупереч обставинам реалізувати дарований долею талант і писав так, як підказувала совість, а не пильні цензори і режимні цербери (переконливо і доказово про це йдеться у ґрунтовній і глибоко аргументованій вступній статті до книги науковця і поета Сергія Ткаченка). Проблема тут у тому, що незалежність разом зі свободою слова принесла нам бідність, міжпартійні чвари, протистояння й одверту ворожнечу. Навіть поет такого таланту як Бровченко уже не міг жити зі свого пера. Розгубитися і навіть озлобитися було від чого. Але в автора “Німбів...” цього не побачимо. Як раніше він переживав цензурні утиски, так сьогодні переживає суспільні негаразди. Тільки слово його стало більш гострим, відвертим і болісним. Мені навіть здається, що ніхто після незабутнього Івана Гнатюка, поета-політв’язня, не сказав так правдиво, гнівно і надривно про наш суперечливий і спідлений час, як це зробив Володимир Бровченко:

*Ні стида, ні страху не їмущі
Перейшли уже останню грань.
Де ти, справедливосте? Повстань!
Луни запропали в наші пущі,
Плач, волай — довкола глухомань.
Як то жить в оглухлій глухомані,
Вирвавшись із пазур упира?
В небесах байдужих догора,
Мов сльоза підстреленої лані,
Сподівань моїх ясна зоря.
Вийди з пущі, освятись весною,
Лихоліття з повинню зійшло!
В землю — і леміш, і чересло!
Оглядаюсь, а над борозною
Знов безкарно празникує зло.*

А чи багато можемо назвати поетів, що відгукнулися пристрасним і гострим словом на чеченську тему? Для переліку знову ж вистачить пальців. Є у В. Бровченка вірші, які дають нам право говорити про нього не тільки як про справді талановитого поета, а й совісну людину, громадянина, болючий нерв

ТРЕТЄ ЦВІТІННЯ ВОЛОДИМИРА БРОВЧЕНКА

Володимир БРОВЧЕНКО. Німби над вишнями. Поезії 1989—2006 років. Передмова Сергія Ткаченка. — К.: “Рада”, 2007

нації. Це вірші про голодомор 33-го року, зловісний і людиноненависницький російський імперіалізм, геноцид в Ічкерії.... Вчитаймося хоча б у ці строфи з вірша “На “взяття” Грозного”, в яких ідеться про криваву сутність двоголового російського орла:

*Він жить не може, не напившись крові,
Осліпне, як оселі не горять.
Знов двоголовий вилетів на лови,
Приборкувать, вбивати, покорять.
Однаково — чи Грозний, чи Тбілісі,
А чи Батурин, Вільнюс, чи Казань,
Однаково в степах, у горах, в лісі
Підсліджує він жертви для терзань.
Пантрує пильно з попідхмар’я здобич:
Тут все, що підкорив, усе моє!
Повідвертались голови вірзюбів,
Інакше — й одна одну заклоє.*

В. Бровченко належить до поетів, що пишуть з болю та гніву, і коли в його слові переплавляються тривога і свята ненависть, під його пером народжуються справді неперебутні твори. Але було б несправедливо твердити, що тільки такі твори визначальні в його доробку. Не менш яскраво як поет він розкривається і там, де пише з любові, бо саме любов дає йому право на докір і суд. Ніби й мало сьогодні підстав писати з любові. Але допоки світу, доти в поета залишається право любити й опівувати те, що створено вищим розумом і викликає подив. В. Бровченко, здається, міг би сказати про себе: талант — це не я, це сила моєї любові.

*Мені не треба в світі більш нічого,
Лише б не заросла колючим терном
Ота знайома степова дорога,
Яка завжди додомоньку поверне.
Отам гірка при березі калина
До мене юним літом озветься.
Отам незламна наша Україна
Понад віками плаче і сміється.*

Позаду в поета велике життя, і він знає, що захищає, на чому стоїть, що тримає його та інших людей доброї волі на світі, приносить крихту радості й щастя, од чого озивається душа, од чого вищає і світлішає.

В. Бровченкові далекі пустопорожні формальні експерименти і бездумна гра зі словами. Його поезія неокласична за духом і змістом, у ній панують ясність, простота і прозорість. Він може демонструвати високу філологічну вправність, як це бачимо у вірші “Важкі алітерації”, може вільно поводитися з формою, але це для нього не самоціль. Його мета — виповісти душу і донести до читача багатство своїх думок і щедрість почуттів у гранично простій формі.

*Не боюсь померти. Страшуся життя,
Що вбиває розвеснену душу...*

Нема, мабуть, для пишучої людини більшої втіхи, як упольовувати рідкісні слова, до сі не чути, не висмакувані, записувати їх у нотатник, повертати на всі боки, вслухаючись у їхнє звучання, милуватися, пробувати на міцність. Та рідко коли почуєш колоритне слово в сучасних молодих поетів. А “Німби над вишнями” хочеться читати з олівцем, як

“Любити Бога для поета означає любити життя”.

*З віч спадають заслонки полуди,
Штрикають хвороби під ребро,
Ненавистю платять добрі люди,
Для яких весь вік робив добро.
Байдуже..
Нехай собі... Нічого..
Ще вогонь у проскурні горить,
І важливо на важку дорогу
Хлібень голодним розділить.*

читаєш Ліну Костенку, М. Вінграновського, Л. Талалає, П. Мовчана, В. Іллю. Коли занурюєшся у їхню стихію, то потрапляєш в ауру запашного, густого і чистого письма. І слів тих — хоч пригорщами бери! І все викупане в сонці, настояне на степових травах, свіже і чисте, як переддосвітня зоря. Тепер такого письма уже не зустрінеш, бо слова вигинаються, як і люди.

*Вечірня зірка розтуля долоні,
Причілок чорнобривцями пропах.
І подих ріднокраю біля скроні,
І присмак надвечір’я на губах.
...Перехрестився шаблею любисток...
І літари насторожила в ніч
Ота негнуча мальва українська,
Яку облутав кручений панич.*

У В. Бровченка вірші народжуються з ритму, з музики, що починає звучати в душі (саме тому так багато його поезій стали піснями, а фірма “Мелодія” навіть випустила платівку “Згадай мене”). Коли уважно вчитуєшся у вірш поета, то здається, починаєш відчувати первісні голоси лісу, трави чи вітру, що стали поштовхом для народження тих чи інших строф. Потім поет наповнив ті ритми, ту форму словами, тобто змістом, і так постає диво поезії. Професіоналізм полягає в тому, щоб не налити їх пересічними і порожніми словами, щоб не зіпсувати того високого внутрішнього звучання — голосу неба. На щастя, В. Бровченкові це майже завжди вдається бездоганно.

*Луг. Левада. Верболози.
Ковила і молочай.
Хтось гукає перевозу...
Перейшла критичну дозу
Чорноприп’ятська печаль.*

На жаль, книги старіють, як і люди. Але прискорює старіння ще й та обставина, що більшість із них пишуть на потребу часу, на задоволення модних читацьких смаків, з надією потрапити в успішну кон’юнктуру. Є письменники, переконані, ніби це добре, і так має бути. Скажімо, дехто з молодих заявляє, що треба писати книжки з перспективою на 10—15 років життя, не більше.

А що наділяє книжку високим рівнем опірності? Як на мене, рівень переживання. Саме це, на моє глибоке переконання, забезпечить “Німбам над вишнями” довголіття.

Талант — хистка, ефемерна річ. Зрозуміло, що талант вимагає не тільки постійної праці, ненастанного удосконалення, а й бе-

режливості, ніжної любові оточення. Мабуть, кожен з нас надивився на загублені таланти, і знає, що немає видовища жалюгіднішого і страшнішого, бо залишається ніби притінь колись великої людини. Автор “Німбів...” і на межі патріаршого віку зачаровує своїм молодечим запалом, невичерпним оптимізмом, красою душі й чистотою думок.

Книги мають свою енергетику. Великі книги мають свою душу. Звісно, не всі вірші у цьому поетичному фоліанті, так би мовити, працюють на цю ауру, чи, точніше, осяють її. Важко зберегти високий рі-

вень напруги у 500-сторінковій книзі. Але про силу поета говорять не прохідні вірші (хоч вони й спроможні послаблювати її звучання), а твори вершинні, як-от:

*Може, і потрібен ще комусь ти,
Та доба розхлябла і слаба.
Обложило. Дощик то припустить,
То спіткнеться і зашкандиба.
Вмилися й заплomenіли вишні,
Кріп розкріпостився і запах...
Все моє, майбутнє і колишнє,
Хоче жити тільки в цих степах.
Заясніло на городі листя,
Мак підняв зелену булаву.
То зерном, то золотим намістом
Бавиться дощисько на ставу...*

І про головне. Володимир Бровченко — людина глибоко віруюча. Як тут не згадати Валерія Іллю, що твердив: “Справжня поезія завжди релігійна, нерелігійної поезії не буває. Хто цього не відчуває, тому жодні докази не допоможуть”.

Віра в безсмертя робить любов поета не тільки осмисленішою, й доцільною. Якби не було вічності, не було б сенсу любові, треба було б просто виживати, намагаючись продовжити земне існування, хапаючись за сумнівні радощі життя. Любов — дарунок вічності. Хто любить — уже безсмертний. Хто любить — уже стоїть біля брами Царства Божого.

*Я — до городини,
а вона — голосом матері,
до колосочка в степу,
а він — голосом батька,
до прядки на горіщі,
а вона — голосом бабусі,
до гармошки,
а вона — голосом брата,
до снів,
а вони — поглядом дружини,
що не хоче мене покидать.
Я — до неба,
а воно — голосом Любові,
до землі,
а вона стогне, як і стогнала...*

Любити Бога означає для поета любити життя, цей світ, який Він створив, відчувати повноту буття, осяяння щастям і коханням, як передчуттям великого і безконечного життя. Має рацію Сергій Ткаченко, відзначаючи, що “у своїх новітніх книгах поет піднявся на рівень істинно апостольської прозорливості, яка завжди іде рука в руку з абсолютною захищеністю і безкорисливою самопожертвою”. Краще, здається, не скажеш.

НА ЗДОБУТТЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ПРЕМІЇ ІМЕНІ СТЕПАНА РУДАНСЬКОГО

На здобуття премії висуваються книги письменників-сатириків і гумористів, у яких продовжуються традиції Степана Руданського, українського народного гумору, викриваються негативні явища в суспільстві та людському житті. Приймаються також літературні дослідження про життєвий і творчий шлях письменника, опубліковані протягом трьох останніх років. Також на премію можуть претендувати аматорські колективи, окремі виконавці та народні майстри, які активно пропагують творчість Степана Руданського.

Кандидатів на здобуття премії висувають творчі спілки, заклади освіти і культури, громадські об’єднання.

Подання, що містить коротку характеристику творів, відомості про автора чи виконавця (виконавців), скріплюється печаткою установи, яка висуває кандидатуру. До нього додаються твори у трьох примірниках, відео- чи аудіоматеріали — в одному. Документи подавати до 10 грудня 2007 року за адресою: 21050, м. Вінниця, вул. Архітектора Артинова, 33, обласний центр народної творчості.

Довідки за тел.: 8(0432)32-49-42 (запитувати секретаря журі Валентину Сторожук).

ПОЛІТИКА І ЦЕРКВА — НЕСУМІСНІ

Минулого тижня в Києві відбулися дві важливі події. Одна з них стосувалася доброї традиції міжнародних науково-практичних читань, які ще 2001 року започаткувало керівництво Національного заповідника “Софія Київська”. На конференції розглядали різноманітні питання і проблеми, які вкладалися у прокрустове ложе “Культурного діалогу поколінь”. У роботі конференції взяли участь 80 учених. Проте урочиста частина, присвячена 990-літтю Софії Київської, до болю нагадала про ще одну подію, яка відбулася напередодні. Це була прес-конференція, присвячена проблемі збереження пам’яток історико-культурної спадщини, яку організувала Всеукраїнська асоціація музеїв. Трапезна зала Софії Київської, в якій вітали гостей з різних країн, стала наче продовженням драматичної дискусії про долю архітектурних споруд Києво-Печерської лаври, Чернігівського, Святогірського та Переяславського заповідників, переданих у користування релігійним громадам.

За роз’ясненням я насамперед звернулася до директора громадської організації Всеукраїнська асоціація музеїв Сергія ГАЛЬЧЕНКА.

— Пане Сергію, останнім часом в Україні з пам’ятками культури відбуваються дивні, навіть абсурдні речі... Як їх інакше назвати, якщо парафія православної церкви Московського патріархату претендує на унікальні споруди XI—XII століть, які вже давно пережили своє культове призначення і вимагають захисту...

— Церкві передано близько 5000 пам’яток архітектури, історії, культури. Подивімося, в якому стані ті храми, які церква взяла під свою опіку. Адже добре відомо, як впливають богослужіння на Андріївську церкву. І не секрет, що священникові Кирилівської церкви не до вподоби розписи Врубеля та давньоруські фрески. Йому, бачте, хочеться перемалювати й обновили шедеври світової культури. Дуже давно, мабуть, років 20 тому, я зіткнувся з представниками єдиної тоді конфесії православної церкви і написав статтю “Про етику духовну та етику православного духовенства”. Аніні ми можемо говорити не тільки про етику, а й про відповідальність духовенства за стан переданих церкві пам’яток історико-культурної спадщини. Сьогодні не лише погрожують директорам музеїв по телефону, а й публічно звучать прокляття... У “Слові Просвіти” друкували лист працівників Києво-Печерського культурного заповідника, в якому йшлося про те, що владика Павло

прокляв на смерть 15 чи 17 працівників музею. Публічно! Тож чи можемо зараз говорити про етику духовну пастирів наших душ? Тут уже варто говорити про юридичну відповідальність.

— Ви насамперед маєте на увазі церкву Московського патріархату?

— Я б не розділяв відповідальності за конфесіями. Говоритимемо про духовну етику всіх церковних служителів. Хоч найбільше агресії спостерігаємо у представників Московського патріархату. Про це страшно казати, але вже є достатньо підстав, щоб Києво-Печерський заповідник виключити із списку пам’яток, які перебувають під егідою ЮНЕСКО.

— Таке може статися?

— Абсолютно, бо відтоді, як Лавру було включено до цього списку і видано відповідні документи, відбулися значні зміни. На території заповідника зруйнували деякі пам’ятки архітектури, збудувавши натовість об’єкти швидше господарського, ніж культового призначення...

— Всеукраїнська асоціація музеїв може запропонувати вихід із критичної ситуації? До кого треба апелювати?

— До представників органів влади. Щоправда, і місцева влада, і прокуратура Києва, Чернігова чи Білої Церкви хоче відмежуватися

від проблеми, а крайнім залишається керівник музею. Наприклад, говорили про Катерининську церкву в Чернігові. Неможливо виміряти грошима цінність тих рушників, одягу, мистецьких творів... Держави мусить сказати, що наші пам’ятки — національне надбання. Коли керівник закладу перетворюється на камікадзе, захищаючи державне майно, то держава повинна підтримати його. На жаль, можна навести приклади, коли держава підтримує протилежну сторону. Адже ті давні храми ніколи не експлуатували в такому режимі, як сьогодні. Ситуація вже давно катастрофічна. І чомусь чи то ієрархам, чи нижчому духовенству захотілося заволодіти саме найдавнішими пам’ятками.

— Чи є у духовенства юридичні підстави захоплювати музеї?

— Не думаю, що є юридичні підстави. Якщо влада дає такі розпорядження, вона повинна помірковувати, наприклад, куди подіти шістнадцятитисячну бібліотеку Києво-Печерського заповідника, де працюватимуть кілька десятків співробітників... Паралельно слід видавати інший указ про забезпечення використання і збереження пам’яток історико-культурної спадщини. Такі укази я не знаю, та їх, мабуть, немає.

— Тобто це популістські укази?

«ПРИЗУПИНІТИ ПЕРЕДАЧУ КУЛЬТОВИХ ОБ’ЄКТІВ...»

І справді, хто ж, як не Міністерство культури і туризму мусить захищати архітектурні пам’ятки та інші державні цінності! Ось тільки голова Національної ради з питань культури і духовності при Президентові України М. Г. Жулинський іншої думки. На урочистостях, присвячених 990-літтю Софії Київської, Микола Григорович сказав немало прикрих слів про Міністерство культури й туризму.

— Коли до проблем пошанування і збереження пам’яток культурно-історичної спадщини починають підходити прагматично, дбаючи про інтереси якоїсь однієї конфесії чи окремої політичної сили, це викликає колосальну тривогу. Я, наприклад, розпорядження Міністерства культури і туризму про передачу унікальних споруд у користування релігійним громадам розцінюю як певну політику уряду. Думаю, що це був тиск теперішнього Кабінету міністрів України. Інакшої логіки не існує. Чому унікальну пам’ятку XI століття — церкву Спасу на Берестові, в якій поховано київського князя Андрія Боголюбського, раптом захотілося прибрати до рук православної церкви Мос-

ковського патріархату? І чому з такою готовністю на підтримку цієї ідеї виступає Міністерство культури? Чи історія з Михайлівською церквою у Переяславі-Хмельницькому... Це пам’ятка XII століття, яка належить до складу національного заповідника Переяслав. І маючи поруч аж три діючі церкви, Московський патріархат приймає рішення створити парафію у Михайлівській церкві. Відбулося цинічне захоплення: на території розбили намети, підвозять туди їжу і знаходиться досить охочих, так би мовити, “помолитися”... А Міністерство культури та місцева влада дають дозвіл на спільне користування музеєві та релігійній громаді. Що це означає? А те, що церква витісняє реально існуючий музей. І таке відбувається повсюдно по всій Україні, коли релігійні громади використовують у своїх цілях підтримку певних політичних сил.

— Що слід зробити, аби зупинити цю навальну агресію?

— Є подання Секретаріату Президента України про те, щоб внести зміни до існуючого указу від 2002 року. На мою думку, треба створити авторитетну комісію, яка б оглянула всі історичні об’єкти церковної архітектури, передані релігійним громадам, і зробити висновок, в якому вони стані та як зберігаються. І на цей час призупинити передачу об’єктів історико-культурної спадщини у користування церкви.

ПРЕСТИЖ ПРАВОВОЇ ВАКХАНАЛІЇ

Микола Трохимович ПАРХОМЕНКО — заступник голови Українського товариства охорони пам’яток історії та культури. Свого часу це була досить дієва громадська організація. Звісно, по-радянськи дієва... Тим не менше попри закрижання репутацию радянської влади, мовляв, тільки нищила і боролася “з опіумом для народу”, тодішнє Товариство охорони пам’яток історії багато могло зробити за державний кошт.

— Є закон про охорону архітектурної спадщини, який передбачає весь регламент, згідно з яким користувач повинен зберігати ту чи іншу пам’ятку. Власник насамперед повинен укласти угоду з органами охорони історико-культурної спадщини. Ось тільки релігійні громади ухиляються від підписання угоди, в якій заборонено будь-що змінювати, замальовувати чи перебудовувати. І таким чином не беруть на себе відповідальності...

— Як дивно... Але ж без такого підпису їх мали б автоматично позбавити права користуватися культовою спорудою... Сьогодні на конференції з Ваших уст прозвучала цифра, наче за роки Незалежності у Західній Україні згоріло понад сто унікальних дерев’яних церков... Знаємо, що на тій території здебільшого у пошані греко-католицька церква...

— Це якраз той яскравий приклад, коли не тільки церква Москов-

Фото Олександра Литвиненка

— Будемо говорити, що так. Виступаючи на сесії Київської міської ради, я говорив про те, що у всьому світі відбувається музеефікація культових споруд. Церковники не можуть утримувати великі храми, монастирі й передають їх на утримання державі. Відбувається розцерковлення.

Невже так важко зрозуміти, що ці споруди переходять у категорію надзвичайної крижкості...

— Ви вже підбивали бодай умовні підсумки втрат?

— Буде створено комісію з представників органів влади і церкви, працівників культури. Але це не комісія на кшталт СМЕРШу, покликана карати. Це і дасть відповідь на питання, чи реально виконати указ про передачу історико-культурних об’єктів церковним громадам...

— А який з органів влади найкраще підключити для цієї справи?

— Насамперед Міністерство культури і туризму. Це його прямий обов’язок.

ського патріархату відповідальна за знищення пам’яток архітектури. Пан Борис Возницький, директор Львівської картинної галереї, публічно сказав, що ці підпали ініціюють самі релігійні громади греко-католицької церкви. Тільки за останній рік згоріло вісім церков, деякі з них — пам’ятки XV століття. Свого часу, коли Товариство охорони пам’яток культури мало вплив, у реставрацію цих унікальних дерев’яних церков вкладали шалені гроші.

— А чому ж їх підпалювали?

— Тому що стара дерев’яна церква не відповідає уявленню громади про сучасний храм. Там немає стаціонарного опалення, її дуже дорого реставрувати. Набагато простіше збудувати нову, просторішу, яка б вміщала більше парафіян. Здавалося би: побудуйте поруч нову, а цю залиште як музей для нащадків... Але громада тримається за старе місце, бо воно освячене і намолене. І справді, якщо церкві кілька століть, вона вже має певну енергетику. Ось чому люди приїжджають до визначених святинь і відчувають, скажімо, енергетичну міць Софії Київської. Тут сотні, тисячі, мільйони разів були високідуховні наміри, слова, побажання... Тому є значний енергетичний потенціал, який впливає навіть на пересічну людину.

— А енергетика Києво-Печерської лаври? Яка вона тепер?

— Мабуть, справді змінилася. Адже енергетика сприймає не лише позитивні духовні наміри, а й негатив. Тому наша основна мета — не допустити подібного впливу на основні осередки духовності. Насам-

перед впливу політичних протистоянь. Політика і церква — несумісні. І ще один важливий момент: саме найвищі ієрархи повинні впливати на стан своєї конфесії та не допускати таких диких речей, як захоплення, пошкодження і навіть підпали духовних святинь.

Кілька слів на завершення...

У перші роки незалежності українська влада з великим ентузіазмом поставилася до поняття реституції, тобто повернення колишнього церковного майна релігійним громадам. Воно й не дивно... Після всіх звинувачень влади, нехай радянської, у переслідуваннях служителів культу, в українських державців міцно закріпився комплекс вини перед церквою. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” розпочав процес реституції. Згодом було кілька указів Президента України: “Про заходи щодо повернення релігійним організаціям культового майна” від 22 червня 1994 року та “Про невідкладні заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього СРСР стосовно релігії та відновлення порушених прав церков і релігійних організацій” від 21 березня 2002 року. Але схоже на те, що нове тисячоліття вимагає зовсім іншого підходу до поняття реституції. Особливо з огляду на останні драматичні події в Україні та несподівані апетити релігійних громад на унікальні споруди XI—XII століть.

Сторінку підготувала
Уляна ГЛІБЧУК

ЗГАДУЮЧИ ЛЮДЕЙ СОНЯЧНО

У квітні цього року журнал “Київська Русь” опублікував новий роман письменниці Любові ГОЛОТИ “Епізодична пам’ять”. У серпні видавництво “Факт” видало цей твір окремою книжкою (Любов Голота. Епізодична пам’ять. Видавництво “Факт”, Київ, 2007 р.) Здавалося б, неможливо щемкіше відтворити тему села після живописно-психологічних текстів Григора Тютюнника, Євгена Гуцала. Та й обходять нині молоді письменники цей, піддатний, здається, лише жорсткому публіцистичному аналізу творчий матеріал. Любов Голота не лише створила переконливу картину українського села “розквітаючого соціалізму”, а й через цю ретроспективу розкрила глибинну тему нашого краю, землі, яку ми безповоротно втрачаємо із сучасними заанапащеними селами. Це роман-осмислення. Розмиваються береги пам’яті етносу, і тому не випадкова назва твору, бо, можливо, ми насправді залишаємося лише з епізодами пам’яті, і з чого тоді викристалізуємо майбутній народ?

— Я в захопленні від Ваших образів, вони у мені живуть: образ дівчинки, яка бачить своє віддзеркалення на кожному етапі життя, як ріст маленької травинки. Вона зростала на благодатному ґрунті, сповненому драматичних колізій, важкого сільського побуту, але водночас він був дуже живильним, напоєним чистою енергією природи, ширших людських взаємин. І коли натомість, як масна пляма, прикрі реалії нового часу почали поступово виїдати якісь незмінні цінності в нашої душі й суспільстві, то Ваш роман є першим дзвonom тривоги по тому, що так безоглядно втрачаємо.

— Не можу сказати, що світ моєї героїні є цілком моїм, хоча, звичайно, те, що пишеться про дитинство, завжди автобіографічне. Немоżliво збагнути світ іншої дитини, якщо не пригадаєш свого. Мое покоління виростало значною мірою на літературі, яку творили вихідці з села, і йому присвячували. Це письменники Григорій і Григор Тютюнники, Євген Гуцало, Володимир Дрозд — те покоління, кого називають шістдесятниками. Вони пережили ще дитини весь тягар війни і голод 1947 року, приїхали вчитися з фанерними чемоданчиками (валізкаю не назвеш цю споруду) до столиці. У чомусь їх можна назвати егоцентричними, бо кожна втеча з села — це зрада. Наше покоління, яке і в літературу прийшло, і в інші професії, теж повторило шлях своїх старших братів: ми покидали села, їхали до університетів, обирали свої професії. І в коментарі до публікації дуже правильно написав редактор журналу “Київська Русь” Дмитро Стус, що письменники, які кидали село, потім півжиття витрачали на те, щоб влаштуватися в столиці. І там у них починалася ностальгія за малою батьківщиною, і вони змалювали село свого дитинства. Мій роман теж цього не уникнув.

Задум твору — це справді плач за батьками, за родом. Мій батько Василь Мефодійович Голота був людиною, дуже відданою землі. Найбільше щастя для дитини — бачити, що її батьки із задоволенням живуть на цьому світі, але не з тим задоволенням, яке виповнюється грошима, якоюсь славою, що минає дуже швидко. Щастя дитини бачити, як батько і мати із задоволенням ідуть на роботу, їм подобаються їхні професії, вони люблять одне одного, свій дім. Рідна оселя наповнюється тим, чого ніколи не купиш: це погляди і сміх, спілкування, відчуття роду й сім’ї. Нинішнє село

втратило навіть відчуття, що хата — це рід, це звичай, великий стиль життя. Ось ми переймаємося проблемами, що немає свого кутка в оселі, щоб забитися в свою кімнату, зачинити двері, читати книжку, щось думати, робити, і це називається “щоб ніхто не заважав”. А я пригадую, як жили в хаті (я навіть це застала) дід, баба, троє їхніх синів, ще й мене взяли, тому що мій батько, теж син, хворів на силікоз. Він працював у Кривому Розі бурильником. Жити мені з ними було цікаво й тепло. Мій вісімнадцятирічний дядько Віктор Мефодійович, який мав уже йти в армію, вечорами збирається в кіно і, бачачи, що мені буде сумно, бо старші зайняті роботою, садовив на плечі, ніс до сільбуду, я дивилася кілька кадрів якогось фільму, засинала, і так само ми поверталися додому. Я нікому не заважала, бо це було дуже природно: любити і шанувати одне одного. Це поширювалося й за межі двору. В селі було багато людей, і всі такі цікаві. Бо в сільській людини було відчуття власної значущості на землі. А поїдьте в теперішнє село — кожен другий вам скаже, що він приречений. Земля — це було святе, її тримали в чистоті, як світлицю. Я не пригадую таких смітників по селах, як тепер. Щоб серед поля була нагорнута купа сміття, врешті-решт, щоб люди так шкодили одне одному! Наприклад, в моєму Софіївському районі на Дніпропетровщині під відкритим небом лежить 65 тонн гербіцидів, шкідливих для довкілля через вивітрювання, а районний начальник, який це привіз, і який, врешті, сам бачить, що всі довкола від цього хворіють, нахабно дозволяє собі порушувати закон. Але ж у кожного є закон внутрішній, і я знаю, що кожен із сільських людей мав цей закон у собі. Для когось це Божий закон, для іншого — традиції, для третього — “що люди скажуть”. Зараз це все розмито, зникає повага до землі, відповідальність перед землею. І, звичайно, держава зробила все можливе, щоб такі тенденції поглиблювалися. Тому наші селяни і збирають апельсини в Іспанії чи помідори в Польщі, зазнають величезних принижень, бо до них і тут, і там ставляться як до рабів отих німих, але там вони заробляють гроші, там усе-таки їх наймають! А ось рідна держава мала б теж найняти робітників до землі, щоб повернути втрачені села, створити соціально-побутову сферу, відновити традиції. Я, коли проходила повз робітничі гуртожитки (тепер їх нема), бачила, яке там перенаселення. А всі ці мешканці — здебільшого сільські люди, які у вихідні їздили копати чи садити картоплю, фактично живучи за рахунок села. То якби держава побудувала в селі будинки з газом, з водою, з електрикою, люди могли б посадити сад, порати город, ростити дітей у нормальних умовах, то чим би вони були гірші від американських чи польських селян, фермерів?

— Принцип життя в цивілізованих країнах — це на природі, у своєму будинку, і хто б відмовився у розкішній природі України, де палицю вкопай — і виросте дерево, жити комфортно й обробляти цю землю! А мене печалить, що змінюється характер літніх сільських людей. Раніше впадало в око, що це були мудрі люди, врівноважені й дуже щи-

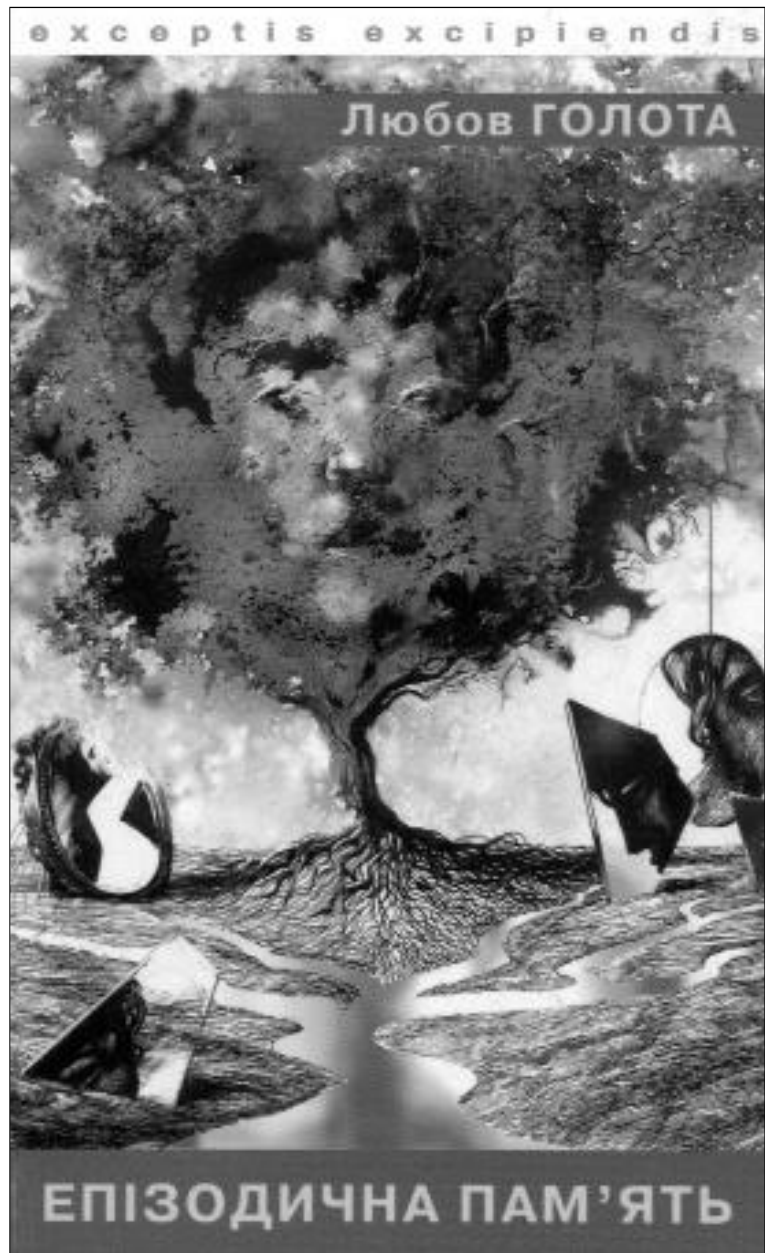
рі. Не було стільки брехні, яка нині — як основне тло для спілкування. Чому літні жінки так жадливо лаються і вживають нецензурну лексику, коли в їхньому віці повинен бути вже й інший погляд на світ? Та, повертаючись до Вашого роману, скажу про антипод цьому явищу: у Вас є образи Сонячних людей. Хто вони?

— Це властивість суто дитяча. Бо людина виростає, можливо, щось відбувається з фантазією, і вона вже не бачить сонячності, сонця довкола себе і в собі. А кожний українець має це бачити, бо багато сонця в Україні! Сонце — і ти в ньому: приплющувеш очі й ловиш мерехтливий сяйні частки цього сонця, чистого повітря — кожен може провести цей експеримент. І я малою любила так бавитися. Зізнаюся, що й тепер це роблю, згадуючи рідні степи. До речі, нині мало говорять про людей, які живуть у степу, в оцих колосальних просторах. На кожну людину там припадає цього простору неміряно. Ти виходиш в поле і бачиш далеко, за десятки кілометрів. І така сама велика відкритість і очей, і душ — там немає підступності. Ось чому не було в людей бажання відгороджуватися: вздовж вулиці висаджували жовту акацію, бузку, на межах садили рядок вишеньок чи слив, абрикоси... А відчуття простору, ландшафт, клімат, як відомо, і складає наш характер. Тож уявіть, як людина, позбавлена в містах цих властивостей, сформованих природою віками, себе ламає, і які зміни відбуваються в поведінці, в характері, стосунках з іншими людьми. І сонячні люди — це не тільки дитяча гра, яку я зберегла в собі, а й ті, хто навколо, для мене справді сонячні люди, бо вони пронизані тим рідним степовим сонцем. Сонце нас лікувало, ростило, “грозило”, будувався якийсь особливий тип характеру. Сонячні люди — це стиль життя, відкритість природі, людині, душі.

Тому, коли почала це писати, хотіла, щоб текст був пізнаваним. Мені здається, що час, який я прожила за день у селі, довший ніж теперішній, коли миготять роки. Іноді здається, що ті обличчя, які я бачила, ті люди, серед яких я росла, — це вже українська атлантида, що це давно вже затоплено, поховано в степових глибинах і не відомо, чи випірне колись... Діти змінилися, навіть зовнішній вигляд змінився. Вони багато чого позбавлені з того, що мали ми, передусім — простору та вміння вписати себе в нього. Для нас були природними якісь реліктові речі й патріархальні родинні засади, і тому боляче відчувати, що й ти їх зрадив, і ти винен, що гине село.

Село, і я про це пишу, ніколи особливо не бігало за вождями. Село ходило завжди за плугом, за косяю, за лопатою, за сапою, шукаючи засобів вижити собі і своїм дітям, так доживають віку наші старі. І село пригорнулося б до влади і повірило б їй, якби вона була уважною до села. Ось минулий рік був роком українського села, ну й що? Де з’явилися благополучні села? Скільки збудували нових сільських лікарень, будинків побуту, врешті, лазень? Зате щодня відкривають черговий “генделік”, гральні автомати там поставлять, щоб останні копійки витрусити і підсадити сільських ді-

“Задум твору — це справді плач за батьками, за родом”.

тей на ці ігри, замість того, щоб створити комп’ютерні класи. Не можу до цього спокійно ставитися. Як і до того, що зараз люди навіть почали зрікатися свого сільського походження разом з українською мовою. А якраз полтавський, наддніпрянський, київський сільський розмовний, великий, як Дніпро, стиль мовлення і став основою української літературної мови. Нині ви знайдете серед українців баронів, зустрінете нащадків мало не японців, але соромляться пані та панове своїх хліборобських родоводів!

Я народилася в Кривому Розі, це цікава історія. З усіх сіл, які прилягають до Криворіжжя, а це Кіровоградщина, Черкащина, Дніпропетровщина, Херсонщина, Миколаївщина, молодих людей, ровесників моїх батьків (від 1925 до 1932 року народження), комсомол мобілізував після війни, і їх вивезли в Кривий Ріг на рудники. І там вони працювали на агломератних фабриках, діставали силікоз, будували найдовше в Європі місто: 170 кілометрів, від рудника до рудника. І там же утворився найзнаменитіший на всій Україні суржик, наслідок промислової русифікації. Оця Таврія, це Дике поле, ті безконечні степи, які вибухали дивовижними родючими чорноземами, втрачають своє питоме слово, бо зірвали з місця сотні й тисячі людей, які були справдешніми хліборобами.

— Чи не кожну сторінку у відкривала собі як поетичний текст, тому що цей стиль вивершений і ніде не збивається на побутовізм, дешеві засоби інтриги чи еротики, які використовують подекуди письменники, щоб чіпко тримати увагу читача. А деякі місця мені здавалися кінематографічними: “Десятирічне дівча котить ще не найжджено, а від того теплою колією весняної дороги...” Там, де про жінок, які стоять надвечір кожна біля своїх воріт.

— Жінки і ворота — це нерозділимо. Я, як журналістка, багато їздила по селах. І завжди “ворота і жінка” — то цільний український об-

раз. Жінка проводить когось на воротах, спирається на ці скрипльві ворітечка, когось виглядає, самотня жінка шукає виходу зі своєї досади при ворітках, старенькі бабусі сидять під ворітцями, чекають сусідок — це їхні новини, телевізор і радіо, їхня мода. І загалом жінка на воротах — це й готовність відчинити їх, зустріти, обняти і так само провести. Це ж не нинішні глухі брами, та ще й портрет пса: “Обережно, злий собака”. Це ще й ознака населеності села. Чому стоїть мати на воротах? Коли вже сутінки, закінчено роботу, вона виходить, где своїх дітей. Можливо, щось потаємне думає... Було якесь наповнення життя: не тільки про хліб насущний ішлося в наших оселях.

Я б не хотіла, щоб мій текст сприйняли як пастораль: від цих воріт, доріг весняних ми втрапляли в соціум, їхали в світи. І нам здавалося, що, вискочивши з сільського багна, ми вийдемо на тротуари, де будуть квіти, іскри з-під підків, що там — світла дорога, якщо не до комунізму, то принаймні до особистої реалізації. Але є ще багно соціальне. І одне з найсильніших вражень життя — як мої ровесники починали потроху зрікатися не села, а тих підвалин, тієї моралі, яку давало село. Звідки “стукачів” було стільки, заздрісників, людей, які прислужували системі? Система сама за всіма не вполювала б, але знаходилися ті, що писали доноси. Я називаю цих людей “транспарантоносці”. Моя молодість — це безкінечні ювілеї радянської влади, жах неприхованої фальші. Суспільство одноруке й одноноге — після війни. Не відлуння, а жива пам’ять про табори, де вмирали. Звідки поверталися реабілітовані, а тут били барабани: “50 років радянської влади. 55!” І таке інше. Найбільше, про що мені хотілося написати у цьому творі: що робить людину людиною, і коли вона нещаслива, то хай шукає відповіді в своїй пам’яті.

Спілкувалася
Валентина ДАВИДЕНКО

ПРО УКРАЇНСЬКУ ЛІТЕРАТУРУ

● VOX POPULI

Анастасія, студентка:

1) Крім спеціальних книжок, що стосуються професії, читаю Віла Дюранта “Цезар і Христос”. Намагаюся читати щось легке, адже життя і так завантажене, іноді хочеться просто поринути у казку або пережити децю з біографії відомих людей. Нещодавно читала “Повію” Панаса Мирного. Дуже ворушила історія про красиву сільську дівчину, несправедливість, невблаганну долю, про щирість і доброту, яку паплюжать жорстокість і себелюбство інших.

2) Найулюбленіше видавництво — “Фоліо”. А з тих, що трапляються — це “Перун”, видавничий дім “Києво-Могилянська Академія” і “Наукова думка”.

3) На щастя, в Україні почали видавати і “розкручувати” сучасних авторів. Люблю читати Карпу, особливо сподобалась книжка “50 хвилин трави”, Андруховича (але не його дочку Софію), Шевчука і Прохаська Тараса. Це те, що всі знають, а крім них є, мабуть, ще багато чудових майстрів слова.

Галина, педагог:

1) Зараз читаю Володимира

Дуже часто говоримо про те, що в Україні складна і неоднозначна ситуація з українською літературою та книгорозповсюдженням: переповнення книгарень іноземною літературою, небажання читати рідною мовою, недостатня кількість українських книжок тощо. Видавці української книжки скаржаться на високі податки та байдужість влади до розвитку вітчизняної літератури. Саме тому дешеві іронічні детективи та дамські романи від російських видавців — найбажаніше читиво українців.

Чи все так погано і що читає пересічний українець, “Слово Просвіти” дізнавалося на вулицях Києва:

1) Яку книжку Ви зараз читаете?

2) Які Ваші улюблені українські видавництва?

3) Назвіть імена Ваших улюблених сучасних письменників.

Белінського “Страна Моксель” — це двотомник про відносини України з Росією. На мою думку, це актуально. Між тим, сьогодні перед українськими істориками стоїть питання не про переписування, а навпаки — про очищення української історії від непідтверджених фактами нашарувань брехні. Люблю читати історичні книжки, документалістику і те, що нам забороняли читати у школі та ВНЗ, також цікавлюсь культурологічними виданнями.

2) Подобається видавництво “Смолоскип”, а онукам купую книжки “А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА”, там, окрім добрих і світлих казок, дуже гарні малюнки.

3) Із сучасних письменників люблю Забужко. Але не дуже орієнтуюся в українських сучасниках, надаю перевагу класикам.

Дмитро, менеджер:

1) Люблю фантастику. Але якщо говорити про українську книжку, то останнє, що читав, була біографія Нестора Махна. Дуже багато наших політиків любить вихвалитися, що вони читають “Кобзар”. А чи читають насправді? Я також спробував, але правду кажучи, не зміг перечитувати його вдруге... Із

неукраїнських — вчора прочитав Дена Брауна “Код да Вінчі”. Не сподобалося.

2) На жаль, не знаю жодного видавництва. Просто не звертаю на це уваги. Якщо книжка цікава, то це не має значення, а якщо ні — тим паче.

3) Один із улюблених — Сергій Жадан, а ще Ірен Роздобудько не погано пише. Шкода тільки, що не маю стільки часу, щоб читати хоча б половину того, що хочу.

Костянтин, бухгалтер:

1) Читаю тільки спеціальну літературу з бухгалтерії, але все те, що вчили у школі, читав. Тобто орієнтуюся тільки у шкільній програмі — не більше.

2) У мене немає улюблених видавництв, а з тих, що знаю — це “Смолоскип”, “Либідь” і “Знання”. Гадаю, зараз видавництво побиляло порівняно з минулими роками, а отже, є попит, і це дає надію, що нація прагне духовно розвиватися.

3) Не люблю сучасної української літератури. Читав тільки класиків, з них можу виокремити Коцюбинського, Гончара, Багряного,

залюбки читав Ліну Костенко і важко було розуміти Івана Франка.

Олександр, музикант:

1) Учора дочитав Олексія Воеводіна “Стратагеми”, сподобалася тонка психологія й історичні факти. А тепер хочу придбати щось сучасне українське, і обов'язково про любов.

2) Не знаю, чи можна назвати ці видавництва улюбленими, але нічого поганого про них сказати не можу — “Дніпро”, “Кальварія”, “Наукова думка”, “Фоліо” і видавництво Малковича, що друкує чудові книжки для дітей і не тільки.

3) Не маю улюблених письменників, адже сподобаюся, що найкращого ще не прочитав. А з того, що вже прочитано, дуже сподобалися Сергій Жадан — “Марадона”, Юрко Покальчук — “Не наступайте на любов”, Світлана Пиркало — “Зелена Маргарита”, Михайло Бриних, Ірен Роздобудько, Оксана Забужко, Любо Дереш, Юрій Андрухович та Юрій Мушкетик.

Спілкувалася
Марія СКРИННИК,
фото
Олександра ЛИТВИНЕНКА

ІСТОРІЯ РІДНОГО СЕЛА

Анатолій ЗБОРОВСЬКИЙ,
м. Ірпінь Київської обл.

Нещодавно івано-франківське видавництво “Нова зоря” випустило у світ книжку відомого письменника-краєзнавця Йосипа Кащишина “Над Сівкою — село моє Середне”.

Автор розглядає історію свого рідного села Середнього на Калущині Івано-Франківської області на тлі історичних подій, що розгорталися в Україні. Йосип Кащишин використав велику кількість першоджерел, зокрема, документи Львівського державного та Івано-Франківського обласного архівів, спогади багатьох жителів села.

“Просвіту” в селі Середньому було засновано 5 березня 1899 року. Головою обрано священика о. Йосифа Любінецького, секретарем — учителя Валентина Шадурського, заступником голови — дяка Володимира Свириду.

“Просвіта” заснувала в селі читальню і звернулася до Головного відділу товариства у Львові з проханням надіслати книжки, водночас виславши членські внески. Зі Львова надіслали добірку історичної, науково-популярної, художньої, релігійно-наукової та сільськогосподарської літератури. Також надіслали життєписи Тараса Шевченка та Івана Котляревського.

Декого з активістів сільської “Просвіти” під час Першої світової війни мобілізували в армію, багато з них загинуло за інтереси Австро-Угорської імперії.

1927 року в Середньому було відновлено діяльність товариства “Просвіта”. Її активісти закликали: “Самоосвіта та самовиховання — справа дуже добра, але праця без книжки — це самообман. На книжку грошей не шкодувати. Дім, у якому нема книжки, подібний до чоловіка, який не має душі”.

При читальні існував театральний гурток, який влаштовував вистави. Передплачували журнали “Батьківщина” і “Червона калина”. Щонеділі відбувалися читання для неписьменних вголос. У селі заснували кооперативну хліборобську спілку “Надія”, діяв хор, були музики. Організатор і режисер драматичного гуртка — Йосиф Свирида. Сільські аматори ставили “Мартина Борую”, “Сто тисяч”, “Наймичку” І. Карпенка-Карого, “Дай серцю волю, заведе в неволю” М. Кропивницького, “Назара Стодолу” Т. Шевченка, “Ой, не ходи, Грицю, та й на вечорниці” М. Старицького тощо. Гуртківці їздили з виставами по навколишніх селах, а звітди театральні аматори приїздили в неділю у Середне. Активісти сільської “Просвіти” щороку проводили загальносільські свята, так звані “Фестини”, на які прибувало багато людей з навколишніх сіл. Співали хори, молодь декламувала вірші Тараса Шевченка, Івана Франка, Юрія Федьковича.

У книжці розповідається і про відомого середнянського поета-стрільця Олеса Бабія, наведено зразки народної творчості цієї місцевості: пісні, коломийки, приказки, ладкання і весь весільний обряд.

Книжка Йосипа Кащишина “Над Сівкою — село моє Середне” буде цікавою всім, хто вивчає історію Галичини й усієї України.

АУДІОКНИЖКИ ДЛЯ НЕЗРЯЧИХ

Починаючи з 18 жовтня 2007 року, львівські пластуни записуватимуть аудіокнижки навчальної літератури для студентів з вадами зору на студії звукозапису УТОС, залучаючи власні ресурси.

Навчальна література, підручники тощо потрібні студентам для здобуття професії. Зараз, щоб отримати певний підручник, члени Українського товариства сліпих мають замовити його, а потім чекати, доки його запишуть в аудіоформаті. Часто цей процес затягується надовго, оскільки не завжди є добровольці, здатні присвятити цьому свій час.

Цьогоріч близько 50 волонтерів з Пласту — національної скаутської організації України запишуть понад 60 книжок для членів УТОСу. Кожен волонтер отримає книжку на 200—300 сторінок та матиме два тижні на озвучення. Записуватимуть підручники наукової літератури.

Члени УТОСу не вперше звертаються по допомогу до різних організацій. Окрім пластунів, до участі зголосилися й не члени громадський організацій. Якщо є волонтери, які бажають допомогти у цій акції, просимо звертатися до Софії Папірник (8-097-839-08-30) чи безпосередньо в УТОС.

СЛОВНИК ДАВНЬОУКРАЇНСЬКОЇ МІФОЛОГІЇ

Степан БОЙКО,
просвітянин,
м. Івано-Франківськ

Давнішими від єгипетських пірамід називає перекази й легенди нашої старовини Сергій Плчинда у “Словнику давньоукраїнської міфології”, який щойно побачив світ в Івано-Франківську. І добре знає, що каже, бо зібрав і впорядкував не одну тисячу імен та найменувань, якими предковичні українці, творячи оповіді про постання буття та перемогу добра над злом, почали відомі їм вищі сутності й суто земні явища і стихії.

Ці назви викладено в алфавітному порядку, проте чітко простежуються узвичаєні у світовому міфознавстві основні сюжетно-змістові групи таких текстів: космогонічні (про створення світу), теологічні (народження богів), антропологічні (про появу людини на землі), зооморфічні та флорогонічні (походження тварин, птахів та рослинності на планеті). Ознайомившись зі словником, переконуватися, що українська міфологія — одна з найглибинніших за змістом, символікою і філософією, давніша, скажімо, від антич-

ної, яку досі вивчають у загальноосвітніх школах України як певний візирець так званого доісторичного фольклору. Про це свідчить небажана в інших міфосистемах ряснота жіночих персонажів у її пантеоні — від Коляди, Слави, Дани, Лади до узагальненої всенародної Берегині. Культ жінки серед давніх українців панував ще за часів пізнього палеоліту, робить висновок автор “Словника...” А звідси, за його словами, виводимо й дату появи давньоукраїнської міфології, як і нашої нації загалом — XXV—XV тисячоліття до н. е., коли ще і натяку не було ні на Грецію чи Рим, ні на той Єгипет, що традиційно відігравали провідну роль у цивілізованому поступі людства. Чимало місця у статтях міфологічного словника відведено розповідям про волхвів-жерців дохристиянської української релігії та характеристики їхнього “сонячного” віровчення, яке, на думку інших дослідників праукраїнства, послідовно перекується з Євангелієм Ісуса Христа... “За своєю значимістю ця книга, напевне, стане з часом улюбленою в кожній українській хаті, — писав у післямові до

“Словника...” його рецензент професор Київського національного університету ім. Т. Шевченка Володимир Улянич, — а й маю надію, буде для збайдужілих та зрусіфікованих українців своєрідним євшан-зіллям, яке покличе їх до своїх рідних духовних джерел”.

На Львівському осінньому книжковому ярмарку в палаці Потоцького, в якому взяло участь 92 письменники з дев'яти країн, привабливим став “Словник давньоукраїнської міфології” Сергія Плчинди. Після відвідин цієї виставки мій однокурсник доктор хімічних наук, професор університету “Львівська Політехніка” Михайло Никипанчук сказав: “Нехай знають наші друзі і недруги, що ми походимо не з воронячих гнізд, а маємо давньоукраїнську історію. Але, на жаль, наші вороги нам не давали показувати її світові, хоч північний сусід багато культурних цінностей перехопив у нас... Тишуся тим, що з'являються у нас на Прикарпатті меценати, які спонсорували видання цієї книжки (обласна рада, ОДА, ТзОВ Торговий дім “Прикарпаття”, банк “Надра”, фірма “Колонінвест”, Делятинський держлісгосп та ін.)”.

СЛОВО ПРОСВІТИ

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

ПЕРЕДПЛАТА-2008

Дорогі читачі!

Розпочалася передплата на Всеукраїнський просвітнянський культурологічний тижневик “Слово Просвіти” на 2008 рік (поштовий індекс — 30617, 67-ма сторінка в “Каталозі”).

Передплату приймають усі відділення “Укрпошти” до 10 грудня — в селах і райцентрах, до 15 грудня — в обласних містах і столиці.

Вартість передплати разом із поштовими витратами:

на рік — 37 грн. 86 коп.;
на півроку — 19 грн. 18 коп.;
на 3 місяці — 9 грн. 89 коп.;
на 1 місяць — 3 грн. 38 коп.

Постійні читачі нашого тижневика пере-свідчилися, що на його шпальтах присутні актуальні публікації на мовну тематику, унікальні історичні розвідки, ексклюзивні інтерв'ю, безкомпромісні журналістські розслідування гострих ситуацій, широко висвітлюється молодіжна музика і концертна діяльність провідних митців України, вирає всіма барвами художня палітра майстрів пензля... Наступного року Ви, дорогі читачі, матимете можливість вести діалог із тими, хто живе Україною і для України, обстоювати разом з нами національні цінності.

Передплатіть “Слово Просвіти” самі та заігуйте зробити це Ваших друзів, сусідів, учителів, бібліотекарів, усіх небайдужих до української справи! Разом переможемо!

ВЕСЕЛКА ДНІСТРОВА

Ніна ГНАТЮК

Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Здавалося, всі кольори веселки засяяли того дня в Національному музеї літератури, коли тут відбулося відкриття Всеукраїнської культурно-мистецької акції “Мистецтво одного села” за підтримки Міністерства культури і туризму України, Українського культурно-просвітницького центру “Дружба”, Вінницького обласного управління культури, обласного центру народної творчості та МГО “Вінницьке земляцтво” у Києві.

До столиці прекрасні витвори своїх сердець і рук — килими, рушники, сорочки, картини, народний посуд, запашні короваї — привезли талановиті люди з села Наддністрянського Мурованокриловецького району.

Своє вміння працювати на верстаті демонструвала ткаля Ганна Савівна Білокінь. Милувалися жителі і гості столиці рушниками Олени Заволоки, картинами Івана Горобчука, чарував усіх народними піснями сільський фольклорний гурт “Дивосвіт”, тріо сестер — Ганни, Марії, Параски Кобилянських.

Вітаючи майстрів народного мистецтва, заступник міністра культури і туризму Ольга Бенч відзначила, що мудрість державних мужів повинна вимірюватися глибиною підтримки культури. Підтримати село — це значить підтримати всю Україну, адже саме тут — глибинні витoki української мови, народ-

ної пісні, вишивки, гончарства, інших видів мистецтва. Ми у великому боргу перед культурою села. З кожною забудою чи зруйнованою хатою гине цілий пласт народного побуту, духовності.

Гляньте на ці сорочки, яким понад 150 років! На ці верети, налавники, скатерки! В них нетлінна душа народу, його молитва до сонця, весільна мелодія, поминальний плач, нитки сподівання і віри в краще. Вклонімося ж геніальності нашого народу!

“Наддністрянське моє, милий серцю куточок Поділля” — співали жінки у вишиванках, а усмінене серце відомої поетеси Ганни Чубач линуло до рідної землі, де на схилах Дністра у золоті лісів і садів кожна хата прикрашена рушниками і диво-зіллям.

Акція “Мистецтво одного села” кілька років тому розпочалася з ініціативи МГО “Вінницьке земляцтво” у Києві. І в столиці вже знайомилися з піснюю і ткацтвом, вишивками майстрів сіл кількох районів Вінниччини — Стіни, Клембівки, Війтівки, Новоселиці. Тепер зачаровує Київ ще одне село-легенда — Наддністрянське.

Заступник начальника обласного управління культури Сергій Гарбулінський, директор обласного центру народної творчості Тетяна Цвігун, директор Національного музею літератури Галина Сорока, начальник районного управління культури і туризму Валентина Веклюк — ці та інші цінителі народної

творчості сплели рясний вінок подяки і шани простим сільським трудівникам, які після не-легкої праці в полі, на городі знаходять час, силу і талант співати, малювати, ткати, з дерева і каменю створювати нетлінну красу.

Приємно було бачити у виставковому залі чимало молодих облич. З Київського національного університету будівництва і архітектури на чолі з доцентом Марією Сметанською, теж родом із Наддністрянщини, завітала група студентів. Олена Прокопенко, Андрій Садляк, Ольга Робіон, Катерина Герасьова, Дарія Добровенко та інші студенти були зачаровані красою цього краю і його людьми.

Кожен, хто відвідає цю виставку, проясніє душою, захоче знову побувати у бабусиній білій хаті, одягнути вишивану сорочку, покуштувати хліба зі старої печі, що вигодувала не одне покоління.

Хіба скажеш про це краще, ніж Ганна Чубач у вірші “Журавка”:

*Моя хата в подільському житі
Просто неба, на чорній землі.
Маю тільки думки необжиті
Та ще крила небесно-земні.
Підіймаюся в небо щоранку,
І в жита опускаюся знов.
Моя хата не має ганку,
Зате має тепло і любов.*

Тепло і любов привезли до Києва роботящі, талановиті люди з Наддністрянського краю. Доземний уклін їм за це!

Ткаля Ганна Білокінь

Ганна Чубач серед земляків

Краса рукотворна

Тріо сестер Кобилянських

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА
Редколегія
Любов ГОЛОТА,
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

В. о. головного редактора, перший
заступник головного редактора
Олександр ШОКАЛО
279-49-47

Заступник головного редактора
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК
Відділ літератури
Уляна ГЛІБЧУК
270-55-57

Відділ культури
Валентина ДАВИДЕНКО
270-55-57

Відділ мови
Ніна ГНАТЮК
279-49-47

Відділ коректури
Ірина СТЕЛЬМАХ
Олена ШУЛЬГА
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Олег БЕССЬКИЙ
278-63-69

Черговий редактор
Ніна ГНАТЮК
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.com.ua

Видруковано з готових
фотоформ на комбінаті
“Преса України” у середу.
Зам. № 3301244
Загальний наклад — 52000

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.
Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617
Передплатна ціна, враховуючи
поштові послуги:
на місяць — 3,38 грн.
на 3 місяці — 9,89 грн.
на 6 місяців — 19,18 грн.

У БАТУРИНІ ПРЕЗИДЕНТ БУВ НАЛАШТОВАНИЙ ДУЖЕ РІШУЧЕ

Петро АНТОНЕНКО

Ще б пак! Рік залишається до 300-річчя трагедії знищення Батурина московським військом. Звісно, найкращим вшануванням пам'яті загиблих батурян було б справжнє відродження гетьманської столиці України. Більше того: це потрібно всім нам, усій нації, аби згуртуватися довкола цього святого місця, символу державності.

На жаль, справа відродження Батурина знову загальмувала. Язик не повертається звинувачувати в цьому саме Ющенка, і це не реверанс у бік глави держави.

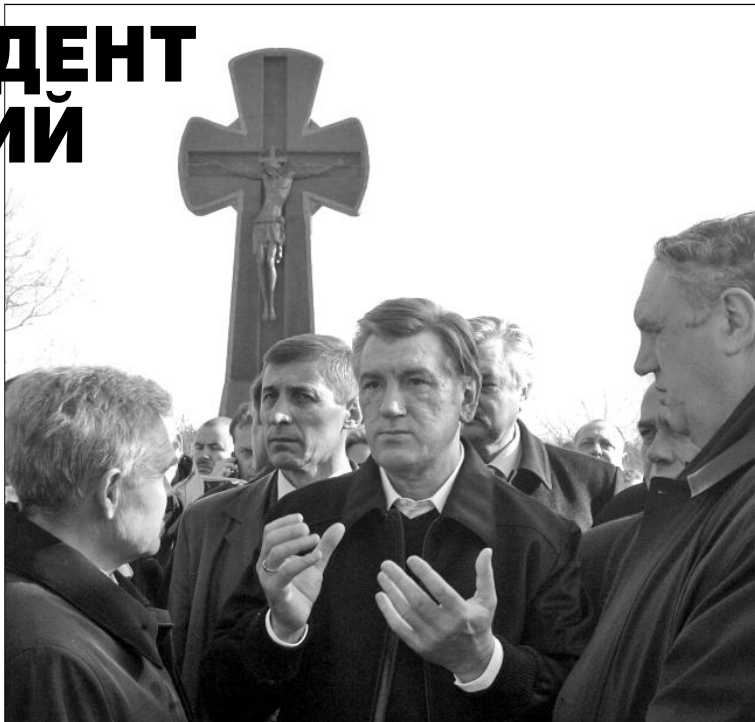
В. Ющенко давно вже, задовго до свого президентства, вболівав за Батурина, до речі, розташований зовсім неподалік його малої батьківщини. Ще навесні 2004-го з його ініціативи було встановлено пам'ятник загиблим батурянам на місці трагедії — Цитаделі міської фортеці. А одразу після вступу на посаду Президента Ющенко висунув дуже велику й серйозну програму відродження Батурина. Цього не робили століттями — за царів, комуністичної влади і в перші роки неза-

лежності. Програма передбачала величезні реставраційні роботи і наукові дослідження, а також повне оновлення соціальної сфери. Багато було зроблено за 2005 рік та першу половину 2006-го. А потім — затяжне затишшя, зокрема й на найбільшому об'єкті — палаці гетьмана Кирила Розумовського.

Не треба дошукуватися причин зупинки. Вони суто політичні. Дві політичні кризи, торішня і цьогогорічна, правління недолюгої “кризової” парламентської коаліції та її уряду загальмували відродження Батурина. На зміну віцепрем'єрові останнього помаранчевого уряду В'ячеславові Кириленку, який очолював міжвідомчу урядову комісію з питань відродження Батурина, прийшов відомий україножер Табачник. Відтоді роботи названої комісії ніхто не бачив. Майже не надходять спонсорські кошти — основне джерело фінансування робіт. Схоже, наші бізнесмени теж зачалися, чекаючи, чим завершиться політична криза. Що говорити про спонсорство, коли невідомо, що чинилося навіть з бюджетним фінансуванням. З виділених на цей рік 10 мільйонів гривень левову частку чомусь “відсунули” аж на кінець року. Саме зараз вони починають надходити, хоч виділяли їх на археологічні дослідження (сезон уже завершився), і на реставрацію Воскресенської церкви, що повинна була закінчитися ще торік, і на соціальні об'єкти.

Отож з'ясувати ці болючі питання приїздив на Чернігівщину, в Батурин, днями Президент Ющенко. Привіз із собою міністра культури і туризму, голову облдержадміністрації, інших чиновників, які мають нарешті зрозуміти, ЩО ТАКЕ БАТУРИН.

Довелося почати з констатації сумного факту: не вдалося завершити реконструкцію і облаштування селища в листопаді цього року, цебто за рік до річниці трагедії, адже хотілося подивитися, як функціонують об'єкти, відпрацювати туристичні маршрути, бо йшлося про налагодження індустрії історичного туризму довкола Батурина. Тепер усе відкладається. Президент, мислячи реально, поставив практичніше

завдання: завершити роботи до жовтня 2008 року, якраз до річниці трагедії. Але доведеться й надолужувати згаяне. Приміром, деякі зовнішні оздоблювальні роботи у палаці Розумовського, які за технологією належало робити влітку, доведеться виконувати взимку. Для цього слід штучно підігрівати колони й ділянки фасаду. Справа невдячна й недешева. Та правду кажуть, що скупий і дурний платить двічі.

Заплановано відновити бодай контурно центр історичного й сучасного Батурина — Цитадель. На центральній площі Ющенко запропонував встановити нарешті пам'ятник Іванові Мазепі, як давно задумували. А поруч із ним — пам'ятник гетьманові Пилипу Орлику. Президент пообіцяв державне фінансування на спорудження цих пам'ятників.

Також буде завершено реставрацію інших об'єктів та впорядкування двох історичних парків — біля палацу Розумовського і будинку Кочубея.

Резонне запитання про фінансування. Щодо пам'ятників гетьманам — уже зрозуміло. Схоже, на державне фінансування планують поставити і всю батуринську програму.

Без сумніву, будуть і заперечення, і скарги щодо бідності бюджету тощо. Аргументом може бути хіба те, що у демократичних державах, до прикладу, в Польщі, не виникає жодних сумнівів щодо відродження символів державності.

І останнє, але дуже важливе. А що далі, після завершення робіт? Чим має стати для нас усіх, для України Батурин? Президент підтримав ідею створити у палаці Розумовського Музей української державності. Задля цього Ющенко навіть звертається до

нації, до всіх громадян, музеїв, сховищ, архівів — поділитися реліквіями, документами, матеріалами для створення такого музею. Поділимося і створимо. Але варто сказати й про інше. Про те, що нашій державі треба рішуче поставити саме на державному рівні вимогу перед Росією про повернення в Україну величезної кількості награваних і вивезених, зокрема і з Батурина, історичних реліквій. Адже відомо, що у сховищах колишньої столиці імперії — Санкт-Петербурга перебувають безцінні реліквії й документи гетьмана Івана Мазепи.

І час уже по-справжньому відновлювати історичну правду, якщо ми хочемо, щоб Батурин став символом нашої державності. Звертаюся до наших істориків, які досі чомусь не здатні дати відсіч “історичним писанням” Бузини чи його ідейного покровителя Табачника. А ще хочеться звернутися до керівників нашої держави: час уже на державному рівні поставити перед Росією питання про історичну оцінку вчиненої нею кривавої різанини в нашій гетьманській столиці того холодного листопада 1708 року.

Як і щороку, у листопаді в Батурині проходить ініційоване ще на початку 90-х чернігівськими “Просвітою” і Рухом вшанування пам'яті жертв Батуринської трагедії. Цього року селищна рада проводить акцію в день 299-ої річниці трагедії — 13 листопада. Запрошуємо усіх, кому дорога наша історія, наша державність. У програмі: 10:30 — панахида біля Свято-Покровської церкви, 11:00 — хресний хід, 12:00 — мітинг, а також усеукраїнська акція “Подаруй Батуринському заповіднику експонат”, 13:30 — пускання поминальних свічок рікою Сейм.

ОФІЦІЙНІ РЕЗУЛЬТАТИ ВИБОРІВ ОПУБЛІКОВАНО

В офіційних виданнях “Голос України” та “Урядовий кур'єр” опубліковано результати позачергових виборів до Верховної Ради, що відбулися 30 вересня.

Згідно з опублікованими даними, встановленими Центральною виборчою комісією, до парламенту проходять Партія регіонів — 34,37 % голосів виборців, Блок Юлії Тимошенко — 30,71 %, Блок “Наша Україна—Народна Самооборона” — 14,15 %, Комуністична партія України — 5,39 %, Блок Литвина — 3,96 %. Таким чином, Партія регіонів у Верховній Раді матиме 175 депутатських мандатів, БЮТ — 156, НУНС — 72, КПУ — 27 і Блок Литвина — 20.

Опублікування офіційних результатів виборів стало можливим лише після того, як 25 жовтня Вищий адміністративний суд України відмовив у задоволенні позовних вимог представникам п'яти політичних партій, які звернулися з позовом до ЦВК.

Суд своєю ухвалою постановив, що ЦВК під час встановлення результатів позачергових виборів народних депутатів України 30 вересня 2007 року діяла правомірно і дотримувалася чинного законодавства. Отже, виборчий процес завершено.

ЯНУКОВИЧ НАВІТЬ В ОПОЗИЦІЇ «ПРО- ШТОВХУВАТИМЕ» РЕФЕРЕНДУМ

27 жовтня тижневик “Дзеркало тижня” опублікував статтю Віктора Януковича, присвячену 10-літтю Партії регіонів.

Зокрема, автор статті підкреслює: “І я хочу, щоб усі розуміли: яким би не виявився розклад сил у Верховній Раді, жодне важливе рішення у сфері внутрішньої і зовнішньої політики не буде ухвалено в обхід Партії регіонів”. За словами Прем'єр-міністра, такі об'єктивні закони політичної боротьби і реальність, із якою доведеться миритися всім. При цьому Янукович зазначив: “...Ми живемо в державі, де замість закону діє принцип політичної доцільності. Зараз Партія регіонів зобов'язана до кінця боротися за створення коаліції національної єдності — це єдино можливий шлях, якого чекає від політиків країна”. “Створюється враження, — пише далі прем'єр, — що дехто продовжує ігнорувати не тільки закон, але і власне об'єктивну реальність. Із завзятістю, гідною кращого застосування, біло-помаранчевий табір продовжує старі закулісні ігри”. Він зазначив, що вже з табору опонентів “чути голоси тверезомислячих політиків, які усвідомлюють, що чекає країну, якщо парламентська більшість формуватиметься без партії-переможниці”.

У статті Віктор Янукович закликав своїх однопартійців активізувати роботу з проведення референдуму щодо статусу російської мови і вступу України до НАТО.

Янукович зазначає, що обіцянки, які Партія регіонів дала мільйонам співвітчизників, мають бути виконані за будь-яких обставин: “Люди повинні бути впевнені в нас, байдуже, чи перебуває зараз Партія регіонів у владі, чи в опозиції”.

Враховуючи це, ми повинні обов'язково провести референдум — те, що ми обіцяли зробити мільйонам людей, які поставили під цією вимогою свої підписи”, — сказав він.

За матеріалами мережі Інтернет підготував
Андрій ІЛЛЕНКО

Андрій ІЛЛЕНКО

27 жовтня в Одесі відкрито пам'ятник Катерині II. Відкриття супроводжувалося протистоянням та бійками, але все одно відбулося, зокрема й завдяки міліції, яка біла і затримувала українців-патріотів.

Біля місця відкриття скупчилися українофоби під російськими прапорами та прапорами Партії регіонів. Проти них виступили активісти “Свободи”, “Просвіти” та інших патріотичних організацій. Антагоністів розділяв кордон міліції, яка пропус-

ЧАС ПОКЛАСТИ ЦЬОМУ КРАЙ

кала повз себе групки “катеринофілів”, які намагалися атакувати націоналістів. Українці дали належну відсіч, але міліція затримувала саме їх, а не “засланих козачків”.

Реагуючи на події в Одесі, треба відверто сказати: у країні триває своєрідний конкурс на найбільш українкофобську дію, а влада або пасивно за цим спостерігає, або й відверто сприяє цьому шабашу. Приміром, депутати одеської міськради від “патріотичної” БЮТ і фракція помаранчевого мера Гурвіца “Наша Одеса” в єдиному патріотичному пориві проголосували за

встановлення пам'ятника Катерині II в Одесі.

А в цей час Президент видає указ про створення підрозділу СБУ “по боротьбі з ксенофобією”. Чи не варто було б створити підрозділ з боротьби з українофобією, одним з перших завдань якого був би серйозний “розбір польотів” щодо цього інциденту, а саме встановлення в українському місті монументу цариці-україноненавистниці?

Годі сподіватися, що наша держава знесе цього блюзнірського ідола і покарає винних у його встановленні, тому й апелювати до неї

зараз абсолютно немає сенсу.

Ми самі маємо навести лад у своїй хаті. Встановлення цього пам'ятника, як і недавні події на Говерлі, — це лише те, що виривається із суцільного тла буденності. А під цим тлом проходять процеси набагато глибші й серйозніші. Подібні публічні виклики — це перевірка: знову проковтнемо образи чи почнемо діяти?

Українці повинні припинити цю вакханалію самі.

Впевнений: це опудало довго не простіє. Не перевелися ще справжні козаки.

Юрій ПАЛЕХА, доктор філософії, проректор Європейського університету, **Олександр ЛОЗОВИЦЬКИЙ**, кандидат політичних наук, доцент кафедри документознавства та інформаційної діяльності Європейського університету

Служба діловодства як осердя організації, що відображає і забезпечує її діяльність, сьогодні мусить бути потужним інструментом, який може через процеси управління документацією орієнтувати всі інші підрозділи та окремих виконавців на спільні цілі, мобілізувати ініціативу співробітників, виховуючи в них почуття єдності й відданості своєму підприємству, поліпшувати процеси ділової комунікації й корегувати організаційну поведінку всіх його членів.

У сучасних установах діловодство стає високотехнологічним виробничим процесом, системою організаційного, інформаційного, аналітичного, правового, ретроспективного та прогнозного забезпечення її функціонування, документування управлінської інформації й організації обігу службових документів, зокрема й електронних. Воно об’єктивно виокремлюється у високооплачуваний різновид професійної діяльності, отримує відповідне технологічне й організаційне оформлення та вимагає значного обсягу знань.

Головна мета служби діловодства — досконале документальне забезпечення управління, високоякісне надання документно-інформаційних послуг, вчасна обробка і передача на різні рівні керування важливої для прийняття управлінських рішень інформації.

Разом із тим, важливість високоякісної організації інформаційно-документаційного забезпечення управління у низці підприємств та установ країни недооцінюють. Справочинством займаються працівники з низьким рівнем кваліфікації, випадково чи через певні обставини змушені працювати в цих службах. Подекуди канцелярії виконують другорядну роль в апараті управління, здійснюючи суто технічні функції. Творча й логічно-послідовна робота з документами начебто розчиняється в діяльності апарату управління. Діловодством займаються нібито всі, але виконують цю роботу переважно неякісно й зі значними витратами часу. Навіть висококваліфіковані працівники, які отримали системну вищу освіту й покликані, по суті, розв’язувати питання управління виробництвом, витрачають третину свого робочого часу не на роботу з документами, до того ж низькооплачувану.

Добором інформації, обробкою й оформленням документів нині повинен займатись не фахівець галузі, який приймає важливі управлінські рішення, а спеціально підготовлений для цього інший фахівець — документознавець, інформаційний аналітик.

Тарас КІНЬКО, лауреат премії ім. Івана Франка

Даніель Декютюр розкрив у доповіді додаткові можливості для України і Європи у поєднанні їхніх потенціалів, які часто випадають із поля зору. Інтерес до України значний. Він пояснюється її унікальними можливостями й не обмежується рамками формального членства в ЄС. Ба навіть реальні інтеграційні процеси можуть випереджати формальні, рухаючись у проривних сферах. Для цього досить використовувати механізми регулювання у самих країнах і поза їхніми межами, якщо на рівних ефективно використовувати і міжурядові, і суспільні механізми, якщо вміло координувати їхнє поєднання і взаємодію.

Зазначаючи, що нема суперечностей у позиціях України і ЄС, доповідач констатував, що наші наміри й дії розпорошені, нам слід консолідуватися. Для початку слід подолати політичні й формальні бар’єри, бар’єри між державними та приватними науковими навчальними закладами і наукою. “Наука не існує відокремлено, — нагадав він. — Створення вільного наукового ринку без бар’єру між країнами, вченими, дисциплінами, програмами — це наша головна мета. А для цього потрібно точно знати, як саме ви хотіли б скористатися з можливостей, що існують, у своїх інтересах”. Демонстрація стану справ з інноваціями у самому ЄС предметно вказала на більш ніж просто потенційні можливості для партнерства у науці й технологіях. ЄС непокоїть можливість появи економічних ліде-

НАГАЛЬНА ПОТРЕБА В ІНФОРМАЦІЙНИХ АНАЛІТИКАХ

Порушені “Словом Просвіти” проблеми в статтях “Інтелектуальний ресурс і влада” (ч. 32, 2007) та “Як спромогтися Україні на професійну політику?” (ч. 40, 2007) виявилися надзвичайно актуальними для українського суспільства. Тож продовжуємо розгляд цієї важливої проблематики.

Сучасний рівень менеджменту характеризується тим, що прийняття рішень як головне завдання управління реалізується за умов повної або часткової невизначеності, активної, досить часто агресивної протидії конкуруючих сторін. За цих умов на служби діловодства слід покладати завдання не тільки і не стільки створення документації та забезпечення її руху, а головним чином питання інформаційної підтримки всіх управлінських рішень на підставі досконалої організації їхнього документального забезпечення.

Нагальною стала проблема кардинальної зміни ролі й місця служб діловодства в апараті управління. У сучасній установі варто створити, шляхом об’єднання функцій канцелярії, секретаріату й інформаційного центру, єдиний підрозділ інформаційно-документаційного обслуговування і підпорядкувати його першому керівникові. Цей підрозділ, оснащений новітніми засобами комп’ютерної та іншої багатофункціональної організаційної техніки, мусить виконувати головну обслуговуючу функцію управління — досконале документно-інформаційне обслуговування прийняття управлінських рішень. Тоді з такого підрозділу можна буде спитати за неповноту інформації чи перебір документів, за якість опрацювання відомостей і виконання поставлених завдань в установлений термін.

Створення спеціалізованого підрозділу інформаційно-документаційного забезпечення дасть змогу зменшити чисельність апарату управління й ліквідувати зайві посади. Коло обов’язків його провідних співробітників-документознавців, інформаційних аналітиків та системотехніків буде досить значне й багатогранне. Їхні головні функціональні обов’язки — разом із основними фахівцями керівного апарату брати активну участь у моніторингу релевантної інформації, розробці ефективних управлінських рішень, веденні контролю і перевірці завдань та розпоряджень вищого керівництва.

Для цього вони повинні вміти працювати з усіма видами документної інформації, знати особливості автоматизованих систем діловодства й документообігу, новітні засоби оргтехніки, особливості уніфікації й галузевої стандартизації документно-інформаційної сфери.

Основи підготовки таких фахівців закла ще у 60-х роках минулого століття кафедра радянського діловодства Московського

державного історико-архівного інституту на чолі з професором К. Г. Мітязєвим.

Навчальну спеціальність “Документознавство та інформаційна діяльність” впроваджено тільки в Україні. У Російській Федерації її аналогом є спеціальність “Документознавство та документальне забезпечення управління”, а в США викладання курсу дисциплін з інформаційної діяльності інтегровано з бібліотечною справою.

Популярність підготовки фахівців зі спеціальності “Документознавство та інформаційна діяльність” в Україні невинно зростає як реакція на процеси, що відбулись у соціально-комунікативній сфері країни: активний розвиток систем зв’язку, телекомунікацій, створення інформаційного системно-мережевого простору. За останні три роки цю спеціальність відкрито більш ніж у двох десятках вищих навчальних закладів та на їхніх відокремлених факультетах університетів у Луганську, Луцьку, Миколаєві, Одесі, Рівному, Черкасах.

Підготовку фахівців із цієї спеціальності вперше в Україні розпочав 1995 року факультет бібліотекознавства та інформатики Харківської державної академії культури (ХДАК) на базі створеної в структурі факультету кафедри документознавства та Івано-Франківський національно-технічний університет нафти й газу. Нині лише в Києві її розвивають три державні й два приватні вищі навчальні заклади: Київський національний університет культури і мистецтв (КНУКіМ), Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв (ДАКККіМ), Національний авіаційний університет (НАУ), Міжнародний університет розвитку людини “Україна” та Європейський університет (ЄУ).

Підготовку документознавців проводять відповідно до основних напрямів їхньої майбутньої діяльності: управлінського, документознавчого, гуманітарно-лінгвістичного,

комп’ютерно-технологічного, правознавчого та інформаційно-аналітичного.

Освітньо-кваліфікаційна характеристика підготовки документознавців, інформаційних аналітиків передбачає, що майбутній фахівець зможе розробити, впровадити та забезпечити функціонування єдиного в організації технологічного процесу документування й роботи з документною інформацією на основі використання сучасних автоматизованих технологій (складання, опрацювання й оформлення документів, реєстрація, облік руху, контроль виконання, довідково-інформаційна робота, зберігання і т. ін.). Він може також брати участь у постановці завдань проектування, експлуатації і вдосконалення новітніх інформаційних технологій, що ґрунтуються на застосуванні комп’ютерної техніки, проектуванні й актуалізації баз і банків даних.

Перспективи розвитку галузі документознавства та інформаційної діяльності сьогодні визначаються оптимальним поєднанням комплексу фахових знань, умінь, навичок та високої професійної мобільності спеціалістів. Вирішальне значення тут повинні мати управлінська культура, ініціатива, творчість та активність персоналу, адже значну частину професійних знань фахівець отримують під час роботи. Гарантією майбутнього сфери документно-інформаційної діяльності повинно бути раціональне співвідношення можливостей отримання спеціальної освіти й підвищення кваліфікації фахівців.

Питання підвищення кваліфікації працівників у діловодних службах повинні розв’язувати за рахунок організації відповідних курсів, тренінгів, інформаційно-консультативних та науково-практичних семінарів.

Курси підвищення кваліфікації для працівників канцелярій та загальних відділів своїх підвідомчих підприємств повинні регулярно проводити відомства й міністерства країни.

ДОБРА НАУКА ДАЄ ДОБРУ СТРАТЕГІЮ

Міжнародна конференція “Україна та сучасні тенденції інноваційного розвитку Європейського Союзу” засвідчила появу в Україні помітного центру інформаційного впливу на формування недержавного, незалежного, вільного інноваційного ринку ідей.

Тон конференції задала доповідь авторитетного у Європейському Союзі фахівця з питань інновацій Данієля Декютюра. З головними її тезами варто ознайомити читачів “Слова Просвіти”.

рів, які нарощують інвестиції в інновації, кидуючи виклик Європі. Вона шукає противаг та нових сфер застосування. Зокрема і в Україні.

Є загроза, що протягом поточного року Китай може зрівнятися з ЄС за рівнем фінансування науки. А Японія вже вкладає в науку 3,9 % національного доходу...

Будь-яку співпрацю, на думку Декютюра, доцільно було б розглядати з позиції двох рівновеликих пріоритетів — економіки й довкілля: “Не слід забувати про прямий зв’язок економіки з загрозами довкілля і змінами клімату. Це важливий момент міжнародної політики. Кіотський процес — це поділ відповідальності. Якби ми заснували стратегію економічного розвитку на науці, то мали б і добрий результат: хороша наука дає і добру стратегію... Важливо зважати на бурхливу інтеграцію технологій

у наше повсякденне життя і проблеми, які це створює. Стосовно нашої конкурентоспроможності, то маємо знати, чого чекати через п’ять років. Ми розробляємо етичний аспект, бо діяльність науки обмежується етикою”.

Співробітництво має розвиватися за певним алгоритмом. Тим українським партнерам, від яких виходитиме пропозиція, слід враховувати саме інноваційний аспект. “Нам потрібна не просто хороша наука. Нам потрібна саме нова наука!— підкреслив Декютюр. — Не розповідайте, що це цікаво! Нас цікавить, який це матиме вислід. Треба переконувати, який вплив матиме досягнення. Треба, щоб усі партнери були певні, з ким вони співпрацюють, треба, щоб усі вони знали і мали свій бюджет і могли підтвердити його. Це ті головні критерії, за якими провадитиметься оцінка проектних пропозицій. Водно-

час ми готові відчувати вплив України, але для цього нам слід спочатку створити платформу”.

Торкаючись розходжень у поглядах на науку, які існують між Україною та ЄС, доповідач зокрема зазначив: “Науку не слід розглядати лише з так званих наукових інтересів... Вона повинна містити інноваційний компонент. Для цього наука має співпрацювати з промисловістю”.

Хід обговорення засвідчив кілька важливих моментів. Чи не найголовнішим з-поміж них виявилось бажання успішних учених і наукових колективів через механізми малого та середнього підприємництва інтегруватися в світовий інноваційний процес. Ту саму тенденцію спостерегли й експерти з питань наукового менеджменту, які прибули на конференцію з міст — наукових центрів України насамперед по інформацію від перших знаних осіб і для обміну досвідом діяльності. Тож можна впевнено зробити висновок, що Україна має талановитих учених, перших наукових менеджерів, експертів, які прагнуть самостійно виступати партнерами в міжнародних інноваційних процесах, не покладаючи перебільшених сподівань на ефективне посередництво українських державних структур, на активну допомогу яких вони намарне покладались усі попередні роки. Це, своєю чергою, показало, що в Україні формується незалежний науковий інноваційний ринок, успішність якого значною мірою залежатиме від постійного притоку цінної інформації в оперативному режимі “сьогодні на сьогодні”.

Лист сьомий

ЧИ МОЖЕ ЧУЖИНСЬКЕ ВІЙСЬКО
БУТИ ЗАХИСНИКОМ
ПОНЕВОЛЕНОГО НАРОДУ?

Інколи здається, що в Україні немає влади — чиеюсь злою волею її віддано на знищення. Біль несправедливості, наруги та кривди записі в людських серцях. Можна зрозуміти, коли пограбовані, обдурені та знедолені люди чинять самосуд над кривдниками. Але деякі події в Севастополі, пов’язані з перебуванням Чорноморського флоту РФ, містять жажливі й криваві сторінки, в яких торжествує насильство над мирними громадянами України.

Дивуємося нахабності дій колонізаторів, які можна пояснити тільки мовою судових вироків. Марно чекати, що ці люди покинуть територію України. Цього не станеться, бо окупант ніколи добровільно не йде із загарбаної землі.

Українські політики вдають, що не помічають цієї імперської гри Росії, сподіваючись, що ситуація якось сама врегулюється.

Побороти цей імперський синдром може насамперед народ України. Для цього потрібна рішучість політиків, а ще розуміння ситуації та твердість позиції українського суспільства. Марно говорити про культуру “оборонців сусідньої держави”, які по-варварськи апелюють до наших співгромадян, а їхнє командування покриває ці випадки.

Факт жорстокого хуліганства військовослужбовців флоту Російської Федерації відбувся у Севастополі 25 грудня 2005 року.

Близько 16-ої години на автобусній зупинці біля будинку № 15 на вул. Курчатова шестеро моряків Чорноморського флоту Російської Федерації вимагали гроші у неповнолітніх українців Олександра Б., Антона Ч., Петра К., і Олексія П., після чого влаштували бійку, завдавши їм тілесних ушкоджень.

Матеріали дослідчої перевірки містять достатньо фактів, що характеризують ознаки злочину, тому постановою слідчого Нахімовського РО УМВС України в м. Севастополі було порушено кримінальну справу.

У кримінальній справі зазначено, що 25 грудня 2005 року шестеро осіб, одягнених у форму матросів Чорноморського флоту Російської Федерації, вийшли з маршрутки № 46 у стані алкогольного сп’яніння. Угледівши неповнолітніх севастопольців, матроси зайшли за автобусну зупинку, а один із них підійшов до хлопців і всіх покликав за зупинку. Військовослужбовці почали вимагати у хлопців гроші на спиртне та мобільні телефони, а коли ті відмовили, повалили підлітків на землю, били ногами по обличчю і голові й відбирали гроші та мобільні телефони. Поруч проходив громадянин Д., який заступився за хлопців, але його також жорстоко побили троє матросів. Чоловік зумів вирватися і побіг викликати міліцію. Коли він повернувся, злочинці зникли, а на землі лежали непритомні підлітки.

Як свідчила сестра одного з потерпілих, Тетяна Коваленко, яка відразу приїхала на місце події, її вразила картина побоїща. Її брат Петро лежав під дощем непритомний, весь у крові, брудний, у нього були вибиті зуби, порвані губи, і на обличчі — численні порізи і синці. Пізніше він не розумів, що з ним відбулося. Працівники міліції на місце події не прибули. Медики швидкої надали потерпілим необхідну допомогу.

Пізніше батько Петра, Анатолій Коваленко, дізнавшись про бійку, побіг на зупинку, щоб знайти злочинців. Там їх уже не було. Тоді він поспішив на 14 причал, аби викликати керівництво військових частин для встановлення осіб і притягнення винних до відповідальності. Біля контрольно-пропускного пункту він побачив шістьох матросів, одягнених у форму ЧФ РФ, які голосно роз-

росів з флагманських кораблів Чорноморського флоту Росії “Д.” і “З.”. Через кілька місяців у кабінеті слідчого Ірина впізнала військовослужбовця з патруля, але на допиті він усе заперечив.

За фактом злочину, в якому потерпілим став уже глава сім’ї Коваленко, також було порушено кримінальну справу.

Дуже прикро, що попередні дзвінки в міліцію і міську комендатуру були безрезультатними. Того дня тільки через 2 години після події додому до потерпілих під’їхав представник комендатури. Він отримав письмову заяву від потерпілих з проханням вжити заходів, покарати винних. Пізніше цю заяву знайти не вдалося, потерпілим так і не змогли дати її вхідний номер у комендатурі.

Понад рік тривало затяжне листування потерпілих і їхнього захисника з посадови-

них держав”, Європейська конвенція “Про взаємну допомогу в кримінальних справах” й інші. Проте, як свідчить випадок із сім’єю Коваленків, процес документообігу в розслідуванні кримінальних злочинів не може дати позитивних результатів і часто межує із саботажем.

Можливо, у чомусь представники російської сторони йшли назустріч розслідуванню і розкриттю справи, а в чомусь чекали вказівок зверху. Коли вимоги міжнародних договорів російська сторона виконала і надала севастопольським слідчим два томи з документами та фотографіями, від дня злочину минув майже рік.

Особливо образило потерпілих те, що і вони, і свідки бачили на руках злочинців нашивки з написом “Росія”, на стрічках безкозирок — “Чорноморський флот”, а українські слідчі не змогли потрапити на кораблі ЧФ РФ і провести невідкладні слідчі дії з виявлення злочинців. Цілком імовірно, що такий оперативно-слідчий захід у перші години після скоєння злочину міг дати позитивний результат. Потерпілим довелося упізнавати злочинців за фотографіями з особових справ військовослужбовців ЧФ РФ, і невідомо, чи командування надавало для впізнання всі фотографії військовиків, чи ні. А такі дані, як зріст, будова тіла, манера поведінки, тембр голосу, слідчі дії зовсім не врахували. Проте свідкам вдалося впізнати схожих осіб. Їхній допит і особистий огляд, який провели через кілька місяців, безперечно, результатів не дав.

Зараз справу припинено, про що винесено відповідну постанову.

Оперативним працівникам правоохоронних органів України і Російської Федерації потрібно було б здійснити план злагодженої співпраці в розслідуванні цих злочинів, але, на жаль, цього не сталося.

Відомо, що ті злочинці сьогодні до Чорноморського флоту вже на мають жодного стосунку, вони закінчили строкову службу. Їх так і не притягли до кримінальної відповідальності. Люди, що носять форму, повинні служити і захищати, а не грабувати і бити. Це сталося завдяки бездіяльності російських правоохоронних органів, комендатур і командування ЧФ РФ.

Стверджуватися через руйнування — звичай варварів, і вияви його в поведінці людей третього тисячоліття свідчать про недоумкуватість або про безкінечну підлість. В обох випадках своє слово мав би сказати суд, який ніколи не відбудеться.

Працюючи над статтею, ми не збиралися кидати каміння в бік Чорноморського флоту. Але тут усе ясно й дитині — “дружба дружбою, а тютюнець нарізно”. То навіщо на території України терористичне чужинське військо, яке ніколи не буде захисником поневоленого народу?

За матеріалами адвоката
О. КРАСОВСЬКОГО
підготував спецкор “СП”
Володимир ПРОЦЕНКО

ЛИСТИ З СЕВАСТОПОЛЯ

мовляли, були надзвичайно збуджені. Анатолій запитав, чи не вони були учасниками бійки на зупинці. Матроси відповіли: “Ми” і побігли до Анатолія, погрожуючи. Зрозумівши, що їхні наміри ворожі, чоловік побіг до контрольно-пропускного пункту, вигукуючи: “Днювальний! Черговий!” Анатолій виразно бачив у кабінці контрольного пункту чергового. Наздогнавши Анатолія, матроси били його руками і ногами, стягнули верхній одяг, порвали штани та сорочку, витягли з кишені гроші й документи. Анатолій кликав чергового на допомогу, а матроси ще жорстокіше били його ногами, а коли він знепритомнів, вкинули у крижану воду бухти. А. Коваленко опритомнів і ледь живий вибрався на берег. Судово-медичний огляд виявив у потерпілого зламане ребро, безліч синців і рваних рубців на тілі, під очима набряки, праве око заплигло сукровицею.

Усе це відбувалося за десять метрів від контрольно-пропускного пункту військової частини Російської Федерації. Жоден із військовиків не припинив цього звірства.

Сусід Анатолія, Федір Т., військовослужбовець Російської Федерації, знайшов Коваленка непритомним біля контрольно-пропускного пункту. Він просив чергового викликати швидку допомогу, але безрезультатно. Коли потерпілий на короткий час прийшов до тями, Федір довів його додому. В той час удома лікарі швидкої надавали допомогу синові, а потім допомогли і батькові.

Розшукуючи чоловіка, Ірина Коваленко зустріла на зупинці військовий патруль з червоними пов’язками і попрохала затримати злочинців. Військовики відмовилися допомогти і повідомили, що зустрічали мат-

ми особами України і Росії. Про те, що трапилося, було відомо міністрові оборони України, міністрові оборони Російської Федерації, командувачеві ЧФ РФ у Севастополі і його помічникові, генеральним прокурорам України і Російської Федерації, військовим прокурорам України і Російської Федерації, прокуророві міста Севастополя, військовому комендантові Чорноморського флоту РФ в місті Севастополі, командирам російських військових частин. Кримінальні справи були “на контролі” начальника Управління УМВС України в місті Севастополі. Виконання окремих доручень взяла на контроль Головна військова прокуратура Російської Федерації. Листи відсилали навіть до Президентів України і Росії.

Проте всі військовики ЧФ РФ на допитах говорили майже одне і те саме. Протоколи їхніх допитів не доповнюють, а повторюють один одного.

2 травня 2006 року Нахімовська районна прокуратура у своєму листі повідомила потерпілого Коваленка: слідство встановило особи громадян Російської Федерації, що вчинили злочин, і прокуратура дала вказівку про підготовку відповідного доручення про міжнародно-правову допомогу. На той час від дня скоєння злочину минуло п’ять місяців. А прокуратура довідалась тільки про те, що розслідування злочинів, скоєних на території України громадянами інших держав, мають свою, встановлену міжнародними договорами і протоколами, процедуру. Насамперед це Мінська конвенція “Про правову допомогу і правові відносини при цивільних, сімейних і кримінальних справах”, угода “Про співпрацю держав-учасників Співдружності незалеж-

шівського гранітного кар’єру Володимира Вернера підготувати чотири меморіальні дошки з портретом Івана Богуну та фрагментами моїх віршів. У цей нелегкий час подаємо їх як заклічні гасла до єднання у боротьбі за справжню Україну.

І в тій напруженій атмосфері невдач, надій, протистоянь раптом стається диво — до нас вертається **Богун у сріблі**. Національний банк України видав **срібну монету** з портретом Івана Богуну. Я висловлюю велику **подяку директору Національного банку України — п. Володимирові Стельмаху, завідувачу відділу нумізматики Тамарі Лошмановій**, художникам, скульпторам та всім, хто брав участь у створенні монети. Монету виготовлено зі срібла найвищої проби 925, діаметр — 38 мм, вартість близько 200 грн.

Але й до цього успіху вела складна і довга дорога. Ще 2002 р., коли я вперше зверталася до дирекції Нацбанку України, мені відповіли, що видання монет із зображеннями героїв козацької доби завершено. Аж 2005-го пові-

домили, що видання такої монети буде приурочено до 15-ої річниці Незалежності України. Певну роль у цьому відіграла моя книга “Вічність Івана Богуну” і наполегливі прохання. Нарешті я діждалася свята: Іван Богун на монеті зблиснув перед світом як **вісник перемоги**, правди в нашій історії — символ найвищого патріотизму. А я мрію, як пам’ятник Іванові Богуну засвітиться перед світом славою через усі століття принижень — і то вже на віки!

Адже якраз тепер нам потрібні національні герої: Національний Гений — Тарас Шевченко, велет Духу — Іван Богун!

*Богуне, Богом посланий
в цей час,
Коли в загрозі
знов твоя Держава,
Яку не раз
від ворога ти спас,
легендо вірності,
будь прикладом для нас,
Гартуй, еднай,
окрилюй і світи
Будь смолоскипом —
спрямовуй до мети,
Веди, Богуне,
честь тобі і слава!*

Євгенія ЛЕЩУК,
поетеса, член НСПУ,
лауреат премії ім. В. Стуса,
Міжнародної премії миру,
голова ДГ Фонду “Богун”

Іще в дитинстві у мене в душі зблиснула Україна, її національні герої. Так, іще з дитинства — Берестечко, Іван Богун, герої УПА... Я вірила в людей і сподівалася, що допоможуть у справі пошанування найвидатнішого героя України — Івана Богуну. З труднощами відкрито доброчинний фонд “Богун” — з надією на всенародні пожертви. Але це не здійснилось. Я написала сотні листів прохань у різні державні, бізнесові, приватні інстанції. Відповіді здебільшого були негативні, часто мені зовсім не відповідали. Деякі писали: “Нехай держава цим займається”. Усе це пригнічувало. З труднощами видано поезію-фотоальбом “Вічність Івана Богуну”, календарі, комплекти листівок-буклетів. Все це розіслано по усій Україні з проханням сприяти у спорудженні пам’ятника Іванові Богуну. Відгуки були позитивні, особливо щодо книги, наголошувалось, що вона

СРІБНИЙ ПАМ’ЯТНИК ЛЕГЕНДАРНОМУ ІВАНОВІ БОГУНУ

має важливе значення для формування національної свідомості народу, утвердження правди в нашій історії, для помаранчевого підйому... Однак з пам’ятником не скла-лося.

На мою пропозицію видавництва “Марка України” видало марки та конверти з портретом Івана Бо-

гуна. Мрію, щоб один із кораблів Чорноморського флоту назвали ім’ям Івана Богуну. А справа з пам’ятником не рухається з місця. Бачу, що не встигаю, час мій збігає — тому, подавши альбоми “Вічність Івана Богуну” і зібравши у Фонді мізерні кошти, вирішила за допомогою завідувача Корости-

УВІЙТИ В ЄВРОПЕЙСКУ СПІЛЬНОТУ

Віктор БАРАНОВ,
поет, перекладач,
м. Київ

Українсько-молдавські та українсько-румунські літературні взаємини за останнє десятиріччя стали загрозливо прохолодними. І на те є багато причин.

Шонайперше — зруйновано систему книговидання, в якій частка перекладної літератури була значною. Відійшли за вічну межу такі “продуктивні” інтерпретатори румунських і молдавських авторів, як Андрій М’ястківський, Михайло Ткач, Микола Чищевий, Володимир П’янов, Станіслав Семчинський. Зі смертю останнього з них, професора Національного університету ім. Т. Шевченка, в цьому навчальному закладі перестав діяти чи не єдиний в Україні спецкурс із молдорумуністики, що в різні роки підготував цілу низку прекрасних перекладачів. Відтак молодих кадрів просто “неросло”.

Отож якщо згадувати, а що ж у нас вийшло з літератур близьких південно-західних сусідів, то можна назвати хіба дводесятирічної давнини видання вибраних віршів Т. Аргезі, збірку прози М. Емінеску “Зневірений дух”, казки Іона Крянґе, роман О. Марината “Посланці”, антологію сучасної молдавської поезії, збірку віршів для дітей Г. Вієру та ще дещо.

Сьогодні в цій царині справу пущено на самоплив; іншими словами — віддано на власну ініціативу окремих літераторів. У Чернівцях Віталій Колодій видав новий

переклад поеми “Лучяфер” безсмертного Емінеску та дві-три книжки-білінгви сучасних румунських поетів. Іван Драч представив у “Всесвіті” Нікіту Стенеску, а там же — Ангела Думбравяну. У журналі “Київ” опубліковано короткі новели Джордже Менюка (Молдова) та Фенуша Нягу (Румунія). Але нова потужна хвиля в обох літературах, що постала останнім часом, у нас практично не відома.

Ще гнітючий вигляд має представлення нашої літератури за Дністром і Прутом. Ще коли жив великий друг і пропагандист українці Іон Георгіце, в Кишиневі видали Шевченків “Кобзар”, “Таємну вечірню” Григора Тютюнника, “Фет-Фрумос і Котигорошко” А. М’ястківського. Але помер Георгіце — і

справа завмерла. В Румунії, наскільки мені відомо, останньою помітною подією наших взаємин став вихід поетичної антології “80 українських слів” у перекладах Степана Ткачука (на жаль, уже теж небіжчика).

Ясна річ, таке становище нормальним назвати неможливо. Де вихід? Один з можливих варіантів якраз і пропонує утворена з ініціативи Національної спілки письменників України Міжнародна Асоціація “Слово без кордонів”. Уже наступного року в Польщі вийде колективна збірка українських поетів і пройде фестиваль нашого слова. Традиційний фестиваль поезії в Македонії 2008 року пройде під знаком України. Очевидно, існує нагальна потреба розширити діапазон видавництва “Етнос”, що видає літературу національних меншин України, і надати йому державну підтримку для видань творів зарубіжної літератури.

І, звісно ж, мусимо домогтися відновлення практики обміну студентами з бодай найближчим закордонням. Інакше українська література й далі лишатиметься *tabula rasa* для світового читача. А ми ж з усіх трибун проголошуємо про входження в “європейський дім”! Якщо державні германічні справді цього бажають, то мусять подбати й про художнє слово: воно у нас і талановите, і сильне, і престижне.

Якщо ми наповнимо Статут Асоціації “Слово без кордонів” реальним змістом — діло зрушиться, найважливіше в це вірю беззастережно.

заступник. Голова та його заступник організовують роботу цього колегіального органу, скликають засідання, підписують протоколи рішень Комітету. Канцелярську роботу проводить секретар Комітету.

Комітет зобов’язаний упродовж кожного року послідовно й ретельно відстежувати найпомітніші явища вітчизняного літературного процесу (за потреби — із залученням експертів), приймати талановиті твори на розгляд, аналізувати їх та робити виважені фахові висновки. Визначення лауреатів проводиться після дебатів за один тур таємним голосуванням. Засідання Комітету вважається чинним за присутності двох третин його членів. Лауреатом премії стає письменник, який набрав найбільшу кількість голосів під час голосування. Член Комітету також має право висуватися на здобуття цієї премії, але в такому разі він припиняє свою роботу в Комітеті напередодні визначення номінантів й аж до оголошення лауреата року.

Об’єктивність, виняткова чесність і фаховість членів Комітету мусять забезпечити новоствореній премії щонайвищий престиж у літературно-мистецьких колах і серед культурної громадськості України.

Склад Комітету
1. Анатолій Дімаров,
2. Леонід Талалай,
3. Володимир Яворівський,
4. Володимир Базилевський,
5. Анатолій Кичинський,
6. Дмитро Кремінь,
7. Олесь Ульяненко,
8. Любов Голота,
9. Михайло Бриних,
10. Володимир Панченко,
11. Наталія Кот (менеджер фонду),
12. Галина Тарасюк,
13. Василь Шкляр (в. о. голови Комітету).

Перекладач з Латвії Кнутс Скуєнієкс і Юрій Завгородній

ЗАРАДИ КРАЩОГО ПОРОЗУМІННЯ

Юрій ЗАВГОРОДНІЙ,
поет, перекладач,
м. Київ

Латиський поет Імантс Зієдоніс одного свого вірша розпочав так: “Я не можу самотнім йти до цього дому і дорогою питати”. Справді, важко сьогодні бути відлюдником-анакоретом, навіть супергеніальним... Нині існує багато різних літературних міжнародних організацій, постійно відбуваються різноманітні зустрічі, на яких обмінюються літературними шедеврами письменники з усього світу. Я щороку буваю на двох-трьох таких зібраннях за межами України. На співзвучний з нами за назвою поетичний фестиваль у польських Судетах “Поети без кордонів” регулярно запрошують німців, чехів, українців. На поетичному бієнале у бельгійському Льежі збираються поети з кількох десятків країн. Звідусіль продовжує збирати літераторів Белград. Щороку в іншому форматі щодо гостей відбуваються Дні поезії в Ризі — столиці Латвії. Періодично проводять “круглі столи” поетів Європи. У латвійському місті Вентспілс протягом кількох років приймає гостей з різних країн Міжнародний дім письменників і перекладачів — щойно звіди повернувся до Києва наш колега Олександр Ірванець. Там він підготував до видання нову книжку.

Та є велике “але” — майже всі ці імпрези мають індивідуальний характер, тобто там беруть участь не письменницькі організації, а літератори з різних країн. На мою думку, це не є чимось негативним, проте слід мати водночас і щось інше — саме те, для чого ми зібралися в Києві.

Співдружність письменницьких організацій, спілок, угруповань має бути координатором організації міжнародних контактів не лише для спілкування окремих талантів, бо є ширші проблеми — варто розвивати контакти на вищому рівні. Агітувати присутніх за дружбу між народами не варто, бо ж зібралися ми саме заради неї. Тому висловлю кілька пропозицій.

В умовах глобалізаційних процесів треба боротися за збереження нашого яскравого різноманіття. Знайомитися один з одним не через короткі резюме англійською мовою, а через прямі переклади з мови оригіналу. Для цього необхідно відновити практику навчання молодих пе-

рекладачів художньої літератури в національних університетах. Держава, яка себе поважає, має за власний кошт запрошувати до себе на навчання перспективних літераторів-початківців. Виявити і делегувати таких на навчання спроможні саме письменницькі організації. Це може бути і створення цілих груп студентів з різних країн, й обмін між університетами окремими студентами. Але не з кожного студента “виросить” вправний перекладач.

Колись, років з двадцять тому, у Латвійському університеті сформували групу студентів — вихідців з усіх тодішніх республік Радянського Союзу, але з трьох посланців України лише один довчився до кінця і сьогодні професійно перекладає художню літературу. Це Юрко Садловський — він присутній на нашому зібранні як член правління Спілки письменників Латвії.

Новостворена асоціація повинна мати позаполітичний статус, але вона не може байдуже спостерігати за утисками свободи слова, переконань, творчих пошуків письменницьких організацій та окремих літераторів. Її голос має бути вагомим, дієвим, чесним. І ми вже сьогодні висловлюємо солідарність з письменниками Білорусі та Грузії, які потерпають від свавілля влади.

Варто створити спільний сайт “Слово без кордонів”, де подати матеріали різними мовами в перекладі англійською. Маємо знайомити не лише один одного, а всіх зацікавлених у культурних міжнародних зв’язках з новинами з різних країн. Обов’язково подавати анонси мистецьких заходів та умов, за якими в них можна взяти участь.

Слід проводити обмін письменницькими делегаціями, організовувати виступи літераторів, передусім у навчальних закладах.

Нехай перша наша зустріч не така вже й масова, лише 17 країн відгукнулися на запрошення України, а 15 було представлено. Але вона має набути розголосу в засобах масової інформації всіх країн-учасниць і за їхніми межами, аби наступний Форум залучив нових учасників, набув більшого міжнародного резонансу не заради галасу, а заради кращого порозуміння між різними культурами, збереження, примноження духовних цінностей кожного народу.

ЛІТЕРАТУРНА ПРЕМІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СПІЛКИ ПИСЬМЕННИКІВ УКРАЇНИ ТА МІЖНАРОДНОГО АВСТРАЛІЙСЬКОГО ФОНДУ ЕРНЕСТА І НАТАЛІЇ ГУЛЯК

**Положення
про літературну премію
Національної спілки письменників України
та фонду Ернеста і Наталії Гуляк (Австралія)**

Національна спілка письменників України та фонд Ернеста і Наталії Гуляк заснували літературну премію, покликану привертати широку увагу громадськості та засобів масової інформації до найталановитіших творів сучасного вітчизняного письменства, сприяти популяризації та підвищенню авторитету й престижу високообдарованих майстрів слова України.

Премію НСПУ присуджують авторам за високохудожні твори (проза, поезія, публіцистика, критика), що опубліковані впродовж року і стали яскравими, самобутніми і резонансними явищами нашої літератури. Премію щороку вручають одному автору, а в разі появи винятково самобутніх творів — не більше як двом. За відсутності гідного кандидата певного року премію можуть не присуджувати зовсім.

Лауреатів премії за підсумками кожного року визначає Комітет у складі 13 осіб із числа відомих та авторитетних письменників, критиків, видавців України. Рішення Комітету затверджує Президія НСПУ. Визначення лауреата відбуватиметься напередодні Шевченківського свята “В сім’ї вольній, новій”, а вручення премії — 22 травня у тому місті України, де вшановуватиметься пам’ять Кобзаря.

Висувати твори на здобуття премії можуть творчі спілки, гро-

мадські організації, видавництва, засоби масової інформації літературно-мистецького спрямування або члени Комітету (не менше як троє). Висунення кандидатур на здобуття цієї відзнаки відбувається впродовж січня—лютого за підсумками минулого року. У березні Комітет оприлюднює номінантів, після чого їхні твори обговорюють у засобах масової інформації, на Інтернет-форумах та різних презентаційних заходах.

Премію не присуджують посмертно, нею не увінчують лауреатів Національної премії ім. Т. Г. Шевченка, кожен письменник може отримати її лише один раз. Лауреатові премії вручається диплом-посвідчення, нагрудний знак, а також грошова винагорода в сумі 30 000 гривень (ця сума з року в рік може зростати).

Комітет з літературної премії НСПУ та фонду Ернеста і Наталії Гуляк

Комітет — абсолютно незалежний експертний орган, який нікому не підпорядковується, враховуючи й керівництво НСПУ (затвердження його рішень Президією НСПУ передбачає лише нагляд за чітким дотриманням Положення про премію та розподілом коштів). До цього органу не можуть входити члени Комітету з Національної премії ім. Т. Г. Шевченка.

Комітет очолює голова, обраний більшістю членів, як і його

“Пікассо був великим завдяки своїй особистій простоті”.

Д. Фрелат

КУЛЬТУРА

АВТОР «ГОЛУБКИ МИРУ» І МІНОТАВРА

Валентина ДАВИДЕНКО

Пензель він витирає об газету, вкриту кольоровими плямами і мазками. Якщо ж йому був потрібний чистий колір, вичавлював фарбу з тюбика теж на газету. Біля мольберта стояли банки різного розміру, переважно з-під помідорів — з сірими, нейтральними та іншими змішаними фарбами. Ось так, за спогадами Франсуази Жило, творив Пабло Пікассо. У книжці “Моє життя з Пікассо” вона також розповідає про один із перших візитів до його майстерні, коли художник показав гравюри, які зробив для свого імпресаріо Амбруаза Волара. Цього колекціонера малювали і гравірували частіше, аніж будь-яку красуню, — Сезанн, Ренуар, Боннар, Форен — ледь не всі французькі художники. Пікассо припускав, що робили це з почуття суперництва, кожен прагнув зобразити його привабливішим, аніж інші. “Однак мій кубістський портрет Волара краший за всіх”, — хвалився художник Франсуази. Саме Воляр у червні 1901 року організував першу виставку Пікассо.

Три гравіровані головні портрети торгівця картинами, два з них із аквантиною, які Франсуаза бачила тоді в майстерні й пише про це в книжці, нині представлені разом з усією серією гравюр “Сюїта Волара” у Національному художньому музеї України. Виставку організувало Посольство Королівства Іспанії в Україні за підтримки Національного музею. Цей проект, над яким художник працював досить довго, уперше покаже українському глядачеві майстерність Пікассо-графіка. Він місяцями наполегливо вивчав техніку гравірування у студії або в

Дівчинка веде сліпого Мінотавра вночі

друкарні. Пікассо сам був творцем різноманітних стилів, дослідником нових експресивних технік. Твір Suite Vollard займає центральне місце не лише серед гравюр, а й у всій його творчості. Сто пластин, які зробив майстер, виражають центральні мотиви його мистецтва, серед яких найважливіші теми — міф про Мінотавра, людину-бика (з

ним був схильний ототожнювати себе і художник, згідно з власним розумінням творчості) і міф про Пігмаліона.

У своїй книжці Франсуаза Жило розповідає, як коментував їй Пабло Пікассо цю серію. Усе зображуване відбувалося, за його задумом, на острові в Середземному морі, схожому на Крит. Його населяють Мі-

нотаври, які поводяться так, як багаті в усьому світі, “чий будинки заповнені творами наймодніших художників та скульпторів, але від них несе декадентством. Вони приводять скульпторів і натурниць на свої вечірки з музикою й танцями. Щонеділі з материка прибуває юний аттичний грек і вбиває Мінотавра”.

Ця колекція, за висловом Марії Хесус Саес Лопес, яка представляла Фундацію ICO — власника творів, — містить глибокі метафізичні роздуми про суть мистецтва, про умови, потрібні для виникнення творчого імпульсу і про напругу, яка виникає між художником, його моделлю та твором. Це трактування слід враховувати, оглядаючи експозицію, яка для невтаємничених може видатися зануреною в дух буденності. На прес-конференції з нагоди відкриття виставки директор Національного художнього музею Анатолій Мельник пообіцяв, що під час екскурсії кожен із відвідувачів почує повну інформацію про цей творчий період у житті Пабло Пікассо і про серію, яку багато мистецтвознавців визнали найкращою серією гравюр ХХ сторіччя. Як цілісну експозицію її вже бачили в країнах Південної Америки та Європи. Українському глядачеві пощастило завдяки фінансовій підтримці спонсорів проекту, і, як повідомив директор музею, такі виставки відбуватимуться й надалі, адже наші підприємці дедалі охочіше зголошуються фінансувати акції, де гучні імена. Втішає, що й українських художників починає відкривати Європа: недавно з великим успіхом пройшла виставка з українських музейних колекцій в Амстердамі.

Лідія ВІЦЕНЯ

“За що? Чому? Я не хочу цього чути! Ні...” Десятикласниця Полтавського міського ліцею № 1 імені І. П. Котляревського Оксана Сердюк розповіла про свій емоційний стан, коли разом із друзями-старшокласниками, виконуючи творче завдання педагога, члена НСХУ Миколи Грибана, вивчала матеріали про Голодомор 1932—1933 років. Душа протестувала — пекельний біль від усвідомлення того, що пережили наші діди й прадіди, не вмищався у ній. Те саме переживали й Оксанині друзі, але вони мусили знати: їм показували документальні фільми про голод в Україні, вони читали “Жовтого князя” Василя Барки і дивилися кінострічку, зняту за романом, вивчали історичні матеріали і шукали живих свідків тих подій, записували їхні спогади. Більшість старшокласників уперше відкривала для себе страшні конкретні цифри і факти про Голодомор. Біль і розпач терзали юні душі. “Я думала — не витримаю. Сльози смутку й скорботи не покидали мене. Я плакала...” — розповідала Оксана.

Її слова звучали у залі Українського фонду культури і доповнювали сказане дорослими, які щойно переглянули виставку юних полтавських художників “Пам’ятай свій рід. Пам’яті жертв голодомору в Україні”.

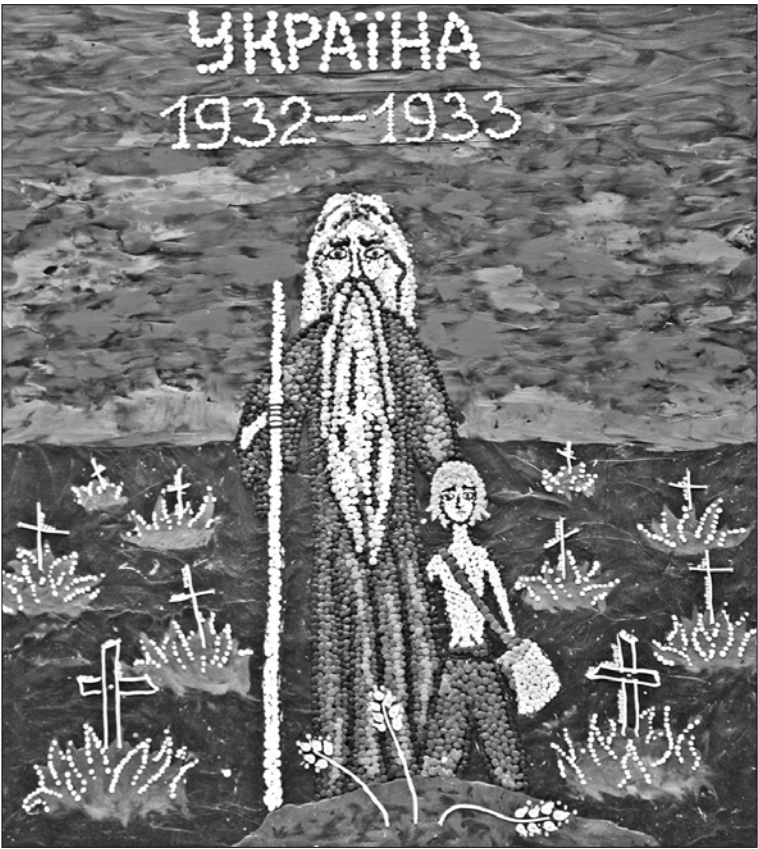
— Це біль поза межами болю, бо ці діти не жили в той час і не могли його відчувати. Але відчули, — сказав, відкриваючи виставку, голова Українського фонду культури видатний український поет і громадський діяч Борис Олійник. — Я доземно вклоняюся всім вам, дорогі земляки, за те, що ви долучили дітей до цієї трагічної сторінки в житті нашого незнищеного народу. Приклади таких ударів долі, які випали йому, чи й знайдете ще в історії... Хотілося б закрити їх від цього болю, але історія така, яка вона є. І ви, юні громадяни, повинні її знати. Ваші роботи просто дивовижні, вони вражають до глибини серця...

БІЛЬ ПОЗА МЕЖАМИ... БОЛЮ

Нічого випадкового не буває у нашому житті: виставка робіт юних полтавців експонується в тому залі Фонду, де свого часу виникла ідея спорудити Курган скорботи на Полтавщині, що увічнює пам’ять жертв Голодомору, і то була ініціатива ще одного нашого видатного земляка, драматурга Олексі Коломійця. А “влітку 1988-го на 19-й партійній конференції уперше устами українського поета Бориса Олійника пролунала вимога “назвати причини та організаторів голоду на Україні у 1933 році...”, котрий першим наслідився порушити та оприлюднити заборонену довгий час тему”, — пише літературознавець Михайло Кудрявцев у “Роздумах над поезією Бориса Олійника”.

Виставка — лише частина проекту “Пам’ятай свій рід”, який реалізується на Полтавщині за підтримки обласної держадміністрації та її голови Валерія Асадчева задля виховання патріотизму та любові до рідного краю, вивчення історії, культури, звичаїв і традицій українського народу, формування загальнолюдських моральних цінностей. У його рамках уже відбулися акції “Славетні імена Полтавщини”, “Нащадки пам’ять бережуть”, “Моя мала батьківщина”, “Знайди свою вершину”, “Діти — дітям”. Акція “Пам’ятай свій рід. Пам’яті жертв Голодомору в Україні” стартувала торік і проводиться за трьома напрямками, які також презентували в залі Українського фонду культури.

Організатор виставки — обласна бібліотека для дітей імені Панаса Мирного (за участю всіх бібліотек області), її директор Леонід Чобітько також розповів присутнім про вивчення юними трагічних сторінок історії. А допомагав організаторам і високо оцінив роботи ліцеїстів та учнів НВО № 14 Полтави народний художник України, лауреат Національної премії України імені Тараса Шевченка, директор видавництва “Криниця”, наш земляк Леонід Андрієвський

— він підготував книжкові подарунки для них.

Полтавців вітало багато гостей, серед яких були поети Ігор Павлюк, Віктор Баранов, Віктор Женченко, представник Міжнародного благодійного фонду “Україна 3000” Леся Гасиджак, заступник голови Голосівської райдержадміністрації у місті Києві Павло Жук, народна артистка України, професор, керівник проекту “Нові імена України” Світлана Глух.

На виставці було презентовано і каталог робіт, підготовлений полтавським видавництвом “Диво світ”, а також дослідницькі та поетичні роботи учасників проекту із Чутівського, Глобинського, Лубенського, Хорольського районів. А сам каталог видано за підтримки справжніх друзів полтавської біб-

ліотеки для дітей імені Панаса Мирного. Це — Віра Боднарук (товариство української мови ім. Т. Шевченка з міста Чикаго, США), Володимир Король (товариство гуманітарної допомоги Україні, США), Марія Фішер-Слиж (м. Торонто, Канада), а також заступник голови облдержадміністрації Сергій Ясинський.

“Здригнулося серце”; “Втрачений рай”... Це назви художніх робіт. І далі: “Було б краще не народитись?”; “Душі померлих стукають в наші серця”; “Туга”; “У смерті обличчя безлике”; “Посивіла від горя земля”; “Очі голоду”; “Дай мені, Бозю, хоч соломинку”; “Жалі болючі і печальні”; “До сонму знищених надій”; “Несамовитий біль”; “Пам’ятай!”... Що ж вони пережили в душах своїх, ці діти!

Хтось сказав, що страждання очищає. Поет Ігор Павлюк застеріг:

— Голод фізичний починається з голоду духовного. Нині подорожчали хліб і м’ясо, але духовний голод нам загрожує більше...

Тому він потрібен сьогодні усім нам, цей біль поза межами болю. І тому потрібні ось такі проекти, такі акції. Вони очищають, застерігають. Керівник проекту “Пам’ятай свій рід” Валентина Асадчева та його координатор, провідний редактор бібліотеки для дітей імені Панаса Мирного Наталія Грайцька, готуючи разом із художником, дизайнером Миколою Грибаном каталог виставки, вирішили: нехай у ньому будуть портрети всіх юних художників. І неодмінно — з усміхненими обличчями. Життя триває. Маргарита Лишко з НВО № 14 м. Полтави читала свій вірш, який закінчується так само оптимістично:

З неба падали зорі —
одна за одною.
Ясні зорі котились,
мов сльози з небес.
Україну мою сам
на сам із бідною
На Голгофу звели.

Та народ наш — воскрес!

У залі того дня звучало багато спогадів і віршів, а логічним завершенням дійства, яке емоційно провела заступник директора міського ліцею № 1 імені І. П. Котляревського Лариса Тютюнник, можуть стати рядки Бориса Олійника з його нової книги “У замкненому колі”:

Покваптесь, діти!
Тільки ви ще й годні
Нас зупинити на краю безодні!

Після презентації в Українському фонді культури діти побували на екскурсії, помілювалися столицею. І були вдячні Олександрові Янку, керівникові туристичної агенції “Чарівні мандрі”, яка надала автобуси для мандрівки до Києва.

Попереду — нові зустрічі, бо виставка полтавських школярів і справді має “стати на колеса”. Про це піклуються її організатори.

Марія СМЕТАНСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент кафедри українознавства, член правління “Просвіти” Київського національного університету будівництва і архітектури

Навдивовижу рідкісним явищем у сучасному літературному просторі є книжка, витримана в жанрі роману-хроніки. Ідеться про “Думу про Вільних Козаків” Михайла ІВАНЧЕНКА, яка вийшла друком 2006 року у видавництві ім. Олени Теліги.

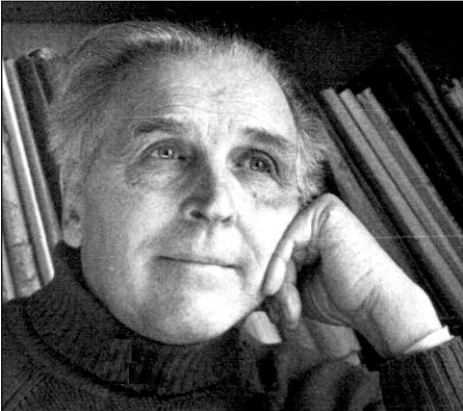
Це далеко не перший вагомий твір письменника: в його доробку кілька науково-популярних книжок з краєзнавства та міфології, поетичні збірки “Полиновий квіт”, “Бунчук вітрів” та “Осіннє чересло”. Його зусиллями як редактора відновлено вихід у світ заснованого ще в 20-ті роки минулого століття альманаху “Плуг”.

Безперечна цінність твору — достеменна точність наданого у нім фактичного матеріалу. І це не випадково, оскільки сам автор — прямий нащадок сотника Григорія Іванченка, образ якого неодноразово виринає на сторінках роману. Йому громада доручає бути організатором бойових походів, але не менш важливе його прагнення до мирного життя. І ствердженням цього є змальоване з етнографічною точністю весілля Грицька та доньки вільного козака Гафії, на якому лунуть весільні заспіви та привітки, а в них — “таїна продовження роду”.

Письменник розгортає широку картину історичних подій, конкретизуючи її такими знайомими топонімами “серцевини України, вільного козачого Шевченківського краю”. Тут і назви міст, сіл (Звенигородка, Керелівка, Будище, Лисянка, Гусакове, Вільховець, Єрки, Озірна), річок (Вільшанка, Кам’янка, Тікич), є навіть Синиців хутір, Тальнівський шлях, Паламарчин яр, Лемешівка, Галайки. Згадується безліч прізвищ, часто йдеться про цілі родини (скажімо, Смоктьів, Тютюнників, Іваненків, Русалівських).

Надзвичайно важливе значення, на нашу думку, має в хроніці філософське обґрунтування виникнення такого історичного явища, як Вільне Козацтво. Не було незгоди серед представників простого народу. Всі вони мріють “пожити по-людському”: обробляти землю, будувати житло, дітей вивчити. Але коли йдеться про політиків, що взялися на державному рівні втілювати ідею самостійності України, такої одностайності бракує. Які вони різні в Центральній Раді, ці “представники нової влади в імперських приймах”, ці “зверхники” за столом президії! Автор наділяє їх характеристиками, виносячи на суд читача поведінку кожного. “Пригноблений московським засланням” Грушевський ще якийсь намагається ухопити суть виступів. Ге-

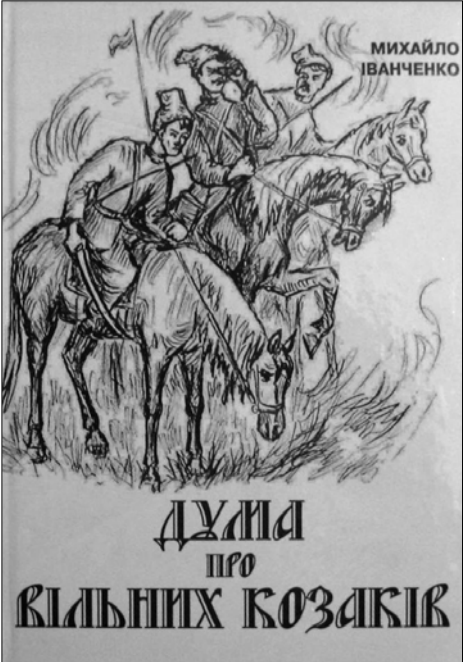
З ВІЛЬНОЮ УКРАЇНОЮ У СЕРЦІ

неральний секретар Винниченко слухає, “та не всіх”, поринаючи час від часу у власні романтичні історії, бундівець Рафес відверто лає “погромное вольное казачество”, есер Фрумін застерігає від створення формувань “без разрешенія Временного правительс-тва”, а Симон Петлюра мовчить, бо “не варто сваритися із Керенським”. Цей розбрат, це “розбивання України на скалки” дуже нагадує сучасну політичну ситуацію. Знайдемо схожість із нинішнім днем і у вердикті Сергія Єфремова на адресу Юрія Коцюбинського, висловленого у листі, де називає того “славного батька виродним сином”. А хіба не актуальні досі слова полковника Полтавця-Остраниці про те, що “воля кінчається після виборів”? Цілком сучасна, як бачимо, ситуація прихована і в метафоричній оцінці автора фальшивих українських патріотів з уряду Федора Лизогуба: “багатьох вабив запах державного пирога”...

Відповіддю на такі дії політиків і стало формування загонів Вільного Козацтва. В уста одного з гостей на весіллі Грицька автор вкладає правдиві слова: “Я в тих партіях заплутався геть. Як на мене, хто за самостійну Україну, той наш”.

У романі-хроніці “Дума про Вільних Козаків” Михайло Іванченко максимально наближає свого читача до героїв твору. І своєрідною знахідкою автора є використання творчості геніального земляка Тараса Шевченка, яка неодноразово оживає в устах персонажів. Так, отаман Никодим Смоктьій біля сільської управи, переконуючи односельців, що треба будувати свою державу, промовляє: “В своїй хаті своя правда, і сила, і воля”. На полиці з книжками в його домі публіковані перекази про Шевченка та “Кобзар”. Отаман Звенигородського коша Семен Гризло на з’їзді пропонує обрати головою онука Шевченка по братові Йосипу Митрофана. Підтри-

мали всі. Душа Тараса, резюмує автор, “покликала всіх до гурту”. Рядки з “Долі” викарбувані на хресті над могилою письменника Василя Доманицького в селі Колодистому. А день роковин перепоховання Шевченка стає для Звенигородщини днем, коли всі їдуть “до Тараса в гості” — у Керелівку. Гусаківський курінь везе великий портрет поета у вишитому рушнику, а об’єднаний хор “Просвіти” співає “Заповіт”.

Неабияке багатство творчої палітри письменника спостерігає читач, часто натрапляючи на зразки українського фольклору. Але використання автором витворів народної поезії — не самоціль, бо кожне прислів’я, приказка або служить своєрідним заспівом для описування подій, або органічно підсумовує події чи вчинки героїв. Так у роздумах Юрка Тютюнника “рідна земля — що людська душа”. У хвилини можливої небезпеки психологічно підготувати себе до гідної борні з нею отаманові допомагає народна мудрість: “Долі конем не об’їдеш”. Розчаровані вчинками Центральної Ради, “полохливої” через дослухання до окриків російських генералів, козаки керуються дороговказом “Степ та воля — козацька доля!”

Навіть для назви роману-хроніки глибинний знавець фольклору обирає слово “дума” — назву одного з найдавніших жанрів епічної народної поезії.

Особлива роль у розкритті ліричної душі

українців належить ліричній поезії — календарній і родинно-побутовій.

Допоміжними мазками у змалюванні повносилих, повнокровних картин життя служать авторові символи. Є тут плуг, здатний переротати залишки старого і підготувати ґрунт для засіву, запах євшан-зілля має нагадувати про рідний край, а поєднання червоної й чорної барв на вишитих подушках у хаті Гризла символізує переплетення радості та смутку в долі людини. До речі, ці символи мають фольклорне походження. З’являється у творі й новий потужний символічний образ — український національний прапор. Інколи автор пише про нього, не вдаючись до жодних прийомів інакомовлення. Так, на Шевченковому святі “хвилюється жовто-блакитний стяг угорі”. А трапляється цілком завуальований образ, видимий тільки для уяви спостережливого читача, як на іконі святої Варвари в церкві: “За плечима у неї жовтіли мальовані пшеничні поля і синіло небо”.

Прагнення свободи, незалежності можуть втілювати, як подається в художній інтерпретації Михайла Іванченка, не темні маси, а народ освічений, здатний мислити, оцінювати ситуацію, переймати досвід інших. Тому питання освіти — невід’ємна складова і сюжету, й авторських роздумів, яких багато в романі-хроніці “Дума про Вільних Козаків”. Так, на сходках, мітингах, зборах селянам роздають книжечку “Хто ми, що ми, і чого нам треба”, часопис “Вісті”, газету “Народна воля”. У творі неодноразово згадано і цитовано українських письменників (Іван Котляревський, Іван Франко, Михайло Старицький, Тарас Шевченко та Михайло Коцюбинський). Ідеться й про французького художника Каміля Коро, про композиторів Кирила Стеценка, Миколу Лисенка та Миколу Леонтовича, скульптури в Софіївці, високий інтелектуальний заряд несуть вималювані автором постаті деяких громадських діячів (Грушевський, Міхновський, Єфремов, Макаров).

У романі-хроніці порушено болючу й досі проблему рідної мови. Показові щодо цього роздуми про невміння члена земської думи Міхальського розмовляти українською. Причини, як бачимо, дуже банальні: вік прожив серед селян і не навчився — дурний, чи що? Або зневажає нас.

Зворушує і захоплює авторське “Післяслово” — вагоме наукове дослідження письменника-краєзнавця. У ньому Михайло Іванченко простежує долю багатьох героїв книжки та їхніх родин у кількох поколіннях — з репресіями, засланнями, вимушеною еміграцією. Титанічна робота!

Євген БАРАН, м. Івано-Франківськ

Найяскравішим українським поетом — *українським за духом і вірою* — сьогодні є 85-річний Михайло Іванченко з села Гусакового Звенигородського району на Черкащині. Я не перебільшую, тільки стараюся встигнути сказати.

Невеликий ліричний відступ: торік улітку мені пощастило зустрітись з Михайлом Іванченком у його рідному селі, куди завітала група літераторів на чолі з Сергієм Ткаченком і Петром Сорокою. Спілкувалися дуже спонтанно, потім ще було кілька листів Михайла Григоровича. А цьогоріч він надіслав свою першу видрукувану поетичну збірку. Досі у нього було видруковано дві книжки науково-популярної тематики: “Дивосвіт прадавніх слов’ян” (К., 1991), “Таємниці нашої прадавнини” (К., 2000) та роман-хроніка “Дума про Вільних Козаків” (К., 2006). А ще з 2002 року Михайло Іванченко відновив видання літературно-краєзнавчого альманаху “Плуг”.

Життя Михайла Іванченка — це величезна драматична епопея по-невірянь українця у світі й рідній, та не своїй землі. Під час війни Михайла Іванченка вивезли до Німеччини, він утік з арбайтхабору, після тюрми потрапив до іншого табору (совітського), воював на фронті у лавах совітської армії, а 1947 року його засудили військовим трибуна-

СЛІД ПРЯМОГО ЧЕРЕСЛА...

Михайло ІВАНЧЕНКО. Осіннє чересло: Поезії. — Київ: Ратибор, 2007. — 62 с.

лом на десять літ. Відбував покарання на Полярному Уралі та в Ямало-Ненецькому автономному окрузі.

Михайло Іванченко — син сотника Вільних Козаків, один із небагатьох лицарів ідеї, які були виховані в національних традиціях, національному дусі, яких загартували поразки національно-визвольних змагань 20-х років, голодомор 1933 року, війни, тюрми, переслідування. Це людина, яка має моральне право писати свої патріотичні (*національні за духом і вірою*) твори, бо це саме той випадок, коли слово Михайла Іванченка підкріплене його особистістю громадянською позицією. Він один із тих, хто може щиро повторити слова Шевченка: “Ми просто йшли, // У нас нема // Зерна неправди за собою...”

Поетична книжка “Осіннє чересло” має три розділи: “Клич степу”, “Пісні з любистку”, “Знак роду”. Виразна патріотична лірика поєднана у Михайла Іванченка з поезіями інтимного плану. Але всі вірші у книжці органічні, це цільний згусток-моноліт, у якому кожне слово, кожна думка, кожне почуття об’єднані у вияві любові до Батьківщини. Козацький степ, кохана дів-

чина, рід — та основа, на якій постає велична національна перспектива України (держави, родини і конкретної людини). У цих віршах немає плачу, безнадії. Твердість, віра, любов, переконання — такого досвіду і такого звучання українська патріотична лірика давно не мала. Такої чистоти і такої кришталеві відданості Ідеї і Правді України у її козацькому Шевченківському трактуванні — фольклорно-історичній образності, пісенності, поцінуванні з погляду народної моралі. Читаючи ці патріотичні вірші — тут авторові треба віддати належне, що у нього це не віршована патріотика, а Поезія високої проби, — не хочу нічого коментувати, тільки декламувати ці вірші, захоплюватися пластикою і ритмікою, мелодійністю і майже козацькою маршевістю.

Україні

*Твоя кривда не добита,
Не зітліла в прах, —
Крізь віки гримлять копита
На тугих вітрах.
Тільки правдою та боєм
Ти для нас жива,
Вириваєшся пробоем
У свої жнива.*

*За ординським гуком-свистом
Ув імлі розлук
Не бери чуже намисто
Із неситих рук,
Не марнуй вишневу вроду
На базарах зла,
Щоб зневіра до походу
В душі не вповзла.
Не хились в криваві Крути
Десь на манівці,
Глянь — козак твій
зводить круто
Шаблю у руці.
Всім не власти в правій битві,
Зрубано на пні...
Будеш вічно ти любити
Жито і пісні.
Й там, де сяє в переблиску
Синьо-жовтий стяг,
Ти гойдатимеш колиску
Молодих звिताг.*

Інтимна поезія Михайла Іванченка нагадала мені щось давно забуте, моментами малишківську інтонацію, але самотутню в своєму конкретному вияві-почутті. Знову-таки, ці вірші треба читати, інтимність їхня — в строгій м’якості метафор, фольклорній наспівності, ностальгійній спогадовості картин, образів, відчуттів...

Найсильніший цикл третього розділу, безперечно, — “Реквієм

1933 року”. Це спогад-біль, спогад-мста, спогад-рана:

*Як боляче конати мені всоте
У спогадах
отих мертвецьких літ,
Не забувайте вироки босоти,
Яка убила наш дитячий світ.*

*У рівчаки прикопані, у ями
Зітїли мої друзі-школярі.
І пам'ять їхню
прагли над полями
Розвіять збільшовичені царі.*

*Я вірю: ще катам
страшне закляття
Нащадки домалюють уповні.
О Україно, те твоє розп’яття
Нести тобі ще довго у борні.*

Шкода, що ця поетична книжка вийшла мізерним накладом і майже у самвидавівському проекті. Бо книг такої наснаги, національного оптимізму і впевненості у майбутньому України — особливо у наші зневірені часи — катастрофічно не вистачає. Ми повинні нарешті визначитися з цінностями. Національна ідея і національні переконання живі доти, доки в Україні житиме бодай один такий КОЗАК, як Михайло Іванченко, — цей співець козацького незламного духу, який до останнього боронитиме велику правду про Велику Україну. І не просто боронитиме, а сіятиме зерна. У цьому його велика місія і покликання.

Тетяна ПРИЙМАСЮК,
бібліограф-краєзнавець,
керівник районного
літературного об'єднання
“Дивослово”, член НСПУ,
м. Теплик Вінницької обл.

На Вінниччині Теплицький район дехто називає краєм світу. А все тому, що він розташований за 120 км від обласного центру. Здивовані колеги-поети з різних куточків України: “Що то за Теплик? Де він?” І тільки тоді в їхніх очах загоряються іскорки зацікавлення, коли починаю розповідь про село Марківку, де поховано вбитого енкаведистом Грищенком Миколу Леонтовича — пісенну душу України.

Хутір Олександрія — біля села Соболівки. Саме тут розпочала свою життєву стежку Галина Журба (Домбровська-Невінська), щоб закінчити її в далекій Філадельфії з болем у душі за долю українського народу.

Трудовий шлях патріарха української байки Микити Годованця розпочинався вчителем церковно-приходської школи в селі Орлівці. І тут засвітилася зіронька таланту відомої української письменниці Галини Тарасюк... А ще наші землі — поетеса Тетяна Яковенко, Микола Бучко... Усіх не перелічити.

Та не тільки літературними іменами уславлена Тепличина.

Відома рідна сторона трудовими здобутками й культурними традиціями. У Соболівці діють народні колективи — камерний хор, театр, жіночий ансамбль “Яворина”, зразковий дитячий фольклорний колектив “Цвіт папороті”, неодноразовий лауреат всеукраїнських та міжнародних конкурсів.

Щиро дарують своє мистецтво землякам народні колективи районного Будинку культури: духовий, зразковий дитячий хореографічний “Фантазія”. Але особливої уваги заслуговує академічний хор “Відродження”, керівник його — визнаний майстер хорошого співу Микола Сокотнюк. У репертуарі хору — твори Д. Борзнянського, М. Леонтовича, О. Кошиця, українські народні пісні. З ініціативи молодого завідувача Віктора Прокопенка проводяться різноманітні мистецькі акції, конкурси.

Особливої уваги приділяють у районі відродженню народних традицій, звичаїв, обрядів. Кожен клубний заклад має свій фольклорний колектив. Пишаюся тим, що вже стало традиційним започатковане мною районне фоль-

ГОЛОСИ ТЕПЛОГО КРАЮ

Фольклористка Євгенія Тондії

клорне свято “Життя без пісні, що безкрила птиця”, присвячене фольклористці Євгенії Давидівні Тондії, яка понад сорок років життя віддала жіночому фольклорному ансамблю “Українка” села Соболівки. Лауреатами цього свята впродовж шести років були фольклорні колективи сіл Розкошівки, Бджільної, Орлівки, Пологів, Великої Мочулки, а цього року — фольклорний колектив “Василиха” із Залужжя. Середній вік учасниць пісенного гурту — 70 років.

Хвилююче звучить народна пісня у виконанні лауреата І Всеукраїнського конкурсу автентичної пісні ім. Гната Танцюри Таїсії Прокопенко з Бджільної, юної Мар'яни Танасієнко з Соболівки...

На особливу увагу заслуговує робота фольклорного колективу бібліотекарів району “Вишня”, який займається пошуком пісень неспіваних, напівзабутих. Цього року такою піснею стала “Вишивала мати сиву зозуличку”, записана бібліотекарем Людмилою Лукавою в селі Велика Мочулка.

У багатьох клубних закладах району — Метанівці, Соболівці, Великій Мочулці — створено музейні кімнати народного побуту. Тягнуться сюди школярі, бо ж небаченої краси рушники, глиняні миски і глечики, інше хатне начиння зберігає тепло наших предків, розповідає про їхнє життя, духовну красу.

Років шість тому районний будинок культури внаслідок підмивання ґрунтів водою став аварійним. Центральна бібліотека пра-

цювала тут на другому поверсі. Тимчасово її розмістили у правому крилі дитячої бібліотеки, де був відділ комплектування.

Але недарма кажуть, що нема нічого постійнішого, як тимчасове. Районний будинок культури завдяки ентузіазму молодого керівництва району відремонтовано. А бібліотека, на жаль, залишалася тут же. Пропонують різні варіанти переселення, але не з кращих. Та книгозбірня працює, обслуговує читачів (не люблю слова користувачі), проводить змістовні масові заходи, займається науковою, дослідницькою роботою. Тридцять дві бібліотеки пропонують сільським трударям району свої книги. І люди читають! Хоч умови у районі для роботи хотілося б нам мати кращі — працювати в просторах і теплих приміщеннях.

Торік районна бібліотека придбала 3152 примірники книжок на суму 45,5 тис. грн. За І півріччя нинішнього року — 885 примірників на суму 16800 грн.

Навесні відкрився книжковий магазин у Теплику. Сподіваємося, ми почнемо знову цінувати книгу, нести її як подарунок на день народження, інші свята. Якщо районна бібліотека здебільшого ще може задовольнити запити читачів новими виданнями, періодикою, то в сільських справах набагато гірші. А все тому, що сільські голови не скрізь пройняті бібліотечними проблемами.

Але, мабуть, варто було б фахівцям зі столиці побачити, з яким науковим підходом, любов'ю трудиться в найвіддаленішому селі Завадівці сільський бібліотекар Людмила Захарчук, у селі Веселівці — Катерина Неживляк.

Непросто господарювати сільським інтелігентам — учителям, бібліотекарям, культпрацівникам — тримають вони в господарстві корів, обробляють городи. Потрібно жити на невеличку зарплатню, дітей виводити в люди. З натрудженими руками, але сучасними зачісками, акуратно одягнені, приїжджають вони на наради, семінари. Отримують добрі настанови, діляться досвідом, а також отримують па-

кунки нових книг. І знову додому, в село творити вічне — духовність, яка розпочинається насамперед з книг. Успішно діє акція “Подаруй бібліотеці книгу”.

Та школи все-таки порожніють. За статистичними показниками, рівень смертності перевищує у районі рівень народжуваності. У багатьох селах за рік-два вересень буде без першокласників. Хіба не причина для тривоги? Треба державним мужам зробити все, щоб люди на селі мали всі умови для навчання і праці, щоб молоді спеціалісти охоче залишалися на батьківській землі.

Літературно-творче об'єднання “Дивослово” діє на Тепличчині уже десятий рік. Понад тридцять об'єднує воно. Збираємося щомісяця кожної першої п'ятниці. Набуток наш — дванадцять збірок віршів, виданих у Вінниці й Києві. Ім'я Оксани Скакодоб засвітилось на поетичному небосхилі, коли вона була ще старшокласницею у Соболівці. До закінчення школи

У с. Марківці Теплицького району
працює музей Миколи Леонтовича.
На світлинах — зали музею

Оксана видрукувала дві поетичні збірки — “Цвітуть любов'ю очі сині” і “Проекції весняного неспокою”. Нині навчається в університеті імені Тараса Шевченка в Києві. Олена Герасименко — авторка збірок віршів “Паралелі сонячних дощів” та “Аплікації думок”. Її рекомендовано Вінницькою письменницькою організацією до вступу в НСПУ.

Олена Павленко, Павло Середюк, Юрій Головкін, Михайло Камінський, Раїса Гарбуз, Людмила Піддубняк, Василь Кешельник — ці літератори відомі своїми творами не лише в районі, а й в області.

“Дивослово” — ініціатор проведення районного конкурсу читців до дня народження Тараса Шевченка, свята поезії — у Всесвітній день поезії, конкурсів аматорських творів до дня Незалежності. На честь Дня української писемності та мови проводимо районний конкурс дитячої поезії.

Нас тепло приймають у сільських школах, бібліотеках, трудових колективах району, дитячому таборі “Ровесник”.

Члени об'єднання — учасники обласних семінарів творчої молоді, обласного літературного об'єднання імені В. Стуса. Наші твори неодноразово друкують у районній, обласній, республіканській періодиці, звучать на радіо, обласному телебаченні.

Кращі твори студійців опубліковано в колективних збірках, альманахах “Вруна”, “Перша ластівка”, “Тепличчина сміється”, “Теплицькі зорепад”, “Подільська пектораль”, “17 вересня”, “Квіт подільського слова”, “Сторожові вогні над Божою рікою”, “Красо України, Поділля”, “Поділля моє золоте” та інших виданнях.

У селі Брідку працює професійний художник Анатолій Риженко-Янковий з мрією створення для кожної людини власного простору любові.

Неповторні у творчості вишивальниці Галина Вінжицька з села Соболівки, майстриня з коренепластики Галина Нарожна з села Великої Мочулки.

Щедра наша глибинка творчістю, теплом небайдужих душ. Про тих, серед когось живу, розповідала б усьому світові. Пишаюся земляками, творю поезію, завдячуючи їм і моїй рідній землі.

Тетяна ПРИЙМАСЮК

КОЛОСКИ 91-го РОКУ

Шептали в жовтні колоски на ниві,
Такі зчорніло-сірі, некрасиві:
— Як жаль, як жаль, що відлетіло літо,
Нема кому зібрати нас, зігріти...
Я їх зривала, пестячи руками,
Встеляла між голодними роками.
Якби оце, таке жадане жито
Зірвати в тридцять третім сумовитім,
Пучками з колосків зерно зібрати —
Було б у мене роду пребагато!
Побільшав би на півсела, на диво
Трудящий рід мій, сильний,
чорнобривий, —
Дядьки, тітки, їх незаквітлі діти...
Була б земля доглянута й зігріта.
І не чорніло б поле колосками,
Незібраними їхніми руками.

МОЯ ПОЕЗІЯ

Я колись заплуталась в шипшині,
Ще дівчатком в платтячку рябім:
Ягоди привабили осінні
На кущі колючому отім.
Відірватись вже не мала сили
Від куща колючого сама:
Від одної гілки відчепилась —

Інша причепилась і трима.
Не кляла оту терпку неволю,
А терпіла катування ці:
Руки передряпала до болю —
Кілька ягід маю у руці...
Причепилась до куща шипшини
Вщедрена нещастями душа,
Слово, подароване Всевишнім,
День і ніч мене не полиша.
Кущ колючий з квітами і плодом —
Те, що лиш в житті у мене є.
Серцю передряпаному “Годі!”
Вимовити сили не стає.

Наберу любистку, чебрецю і м'яти
Та нарву рум'янцю в маминім саду...
Буду вас, хлоп'ята, з зорями купати,
Щоб зростали дужі лиху на біду.

Щоб були щасливі і були веселі,
Щоби вас любили і любили ви,
Хай життя вам щастя
у цім світі стелить,
день за днем зростає, щедрий і новий.

НАБЕРУ ЛЮБИСТКУ, ЧЕБРЕЦЮ І М'ЯТИ

Наберу любистку, чебрецю і м'яти,
Саме з них Бог-сонце світові встає...
І мене в цих травах теж купала мати,
І просила долі у життя моє.

А вона втікала все кудись над літом,
По осіннім листі і пухких снігах...
Залишилися в долі запечаллям діти, —
Я для них хотіла б неба прихилити
В любисткових мріях,
в чебрецевих снах.

Я мовчання наше не порушу.
Друзі? Ні. Знайомі, та й усе...
Ти підніс над світом мою душу
Так високо, до самих небес.
Як давно я так була щаслива!
Спогади про щастя час замів.
У твоєї долі не посміла
Й промінця забрати я собі.

У твоїм мовчанні — слів багато,
Наче неба у серпневім дні.
Але слів отих розпочинати
Не спіши, коханий мій, мені.

Відчуваю їх я за журбою,
Що така пекуча і гірка...
І коли стрічаємось з тобою,
То тремтить весь світ в твоїх руках.

І дзвенять щасливі передзвони,
Затихають в серця далині...
Хай від горя Бог тебе боронить,
Щастя, що судилося мені.
Я мовчання наше не порушу.
Розтаю, повітря шелестить...
Вірю, що твою загадку-душу
Піднесла я в небо хоч на мить.

Зайди у теплу річку в десять літ:
Що є прекрасніш на оцій землі?!

Зайди у двадцять — річка з прохолод
П'яних чекань, любові дивних вод...

Зайди у сорок: “Ну і глибина!
Всього сягну! Таки дістану дна”.

А в шістдесят — все ніби й не нове:
Кудись ця річка, як життя, пливе...

Василь ВАСИЛАШКО

Грецію я ще змалку уявляв і нашою, українською. Відтоді, як почув від дідуса Якова звідки наше християнство, як дізнався, що слово Христос — грецького походження і означає *месія*. Моя Греція — зі світової історії, вивчаючи яку, ще студентом читав в уривках знамениті “Іліаду” й “Одіссею”. Тоді, на факультеті журналістики Львівського держуніверситету, я ще не чув про всесвітню славу нашого Трипілля, про, ймовірно, дошумерську цивілізацію, яку представляє в Україні Кам’яна Могила, тому не уявляв нічого величнішого, ніж культура давньої Еллади з її дивовижною міфологією, всеосяжною ієрархією богів, благородною величиною храмів, монументальним спокоєм скульптур, античним театром і славетним Акрополем. Наших класиків прирівнював до світочів духу Еллади...

За античними сюжетами осмислював життя у своїх віршах: кобзарі у мене — “Вересаї, Гомери провісні”...

Моя заповітна мрія була — потрапити у Грецію. Мріяли дружина Галина, родина. І ось Тарас Малишевський, український дипломат у Греції, запросив нас як туристів на 10 днів до Еллади, що збіглося з проведенням у м. Мармарі на острові Евія другого Форуму української діаспори, який організувало Товариство української діаспори в Греції “Українсько-грецька думка” (голова Галина Масляк-Какку) разом з українськими громадами з Канади, Франції, Польщі, Чехії, Угорщини, Болгарії, Литви, Латвії, Естонії за сприяння Посольства України в Греції та Української Ради Миру.

Готую дарунки діаспорі. Проходимо складний тест для одержання візи у Посольстві Греції: Шенгенська зона! Стільки довідок — аж до рахунку в банку. Умови не легші за ті, що передували виїзду з СРСР у капіталістичну країну!

Захмарний політ прояснився над Грецією, яка вразила суцільними горами. Чорніють плями від пожеж. Море, всіяне островами. Неприродно густа синява вод. В Афінах не видно заводських труб. З чого ж Греція заможна?

Не буду оригінальним, як скажу, що найбільше вражають напіврозвалені й усе одно грандіозні храми Посейдона, Аполлона, Зевса, театри з тисячами місць для глядачів під відкритим небом, схожі чимось на сучасні стадіони. І все це — на вершинах височинних гір, куди петлями доріжок і сучасними машинами важко було б завезти такі брили мармуру й граніту.

Дивлюся на грецькі руїни й згадую українські. У Куражині на Поділлі сталіністи в 30-ті рр. додумалися до побудови з цвинтарних хрестів на кутку села Скакунівка, де був водоспад, великої... лазні, не стерши навіть імен з уламків хрестів. Біля тієї лазні ми, діти, гралися, хто знайде продовження того чи іншого імені, а бабусі молилися за рідних, що залишилися у безхресних могилах. А скільки руїн храмів, фортець в Україні?! Ловлю себе на думці, що слово “руїна” у Греції не пасує до залишків знаменитих споруд. Не дивно, що зруйновані, дивно, як вистояли ці, вищі від звичайних будівель Афін, велетенські колони. У сейсмічній зоні, у зоні воєн, відкриті Сонцю й грозам! Це такі видатні пам’ятки культури, які лише частково зникли. Але вони домальовані в картинах митців, у людській уяві, головне — вони і нині служать еллінам, які досі гордо називають себе греки. Минуле працює на сучасне! Які ріки людей пливають у гори! П’ята частина надходжень у бюджет Греції — від туризму.

Зі скульптурами міфологічних персоналій зустрічаємося, як зі знайомими. Проводимо аналогії між Зевсом і нашим Перуном-громовержцем. Милуємося освітленою і в нашій поезії Афродітою. А я шукаю скульптурку Посейдона. Знайшов у крамничці біля храму Посейдона, та ще й із позолоченим тризубом. І згадав, як у 60-х роках скульптура цього бога налякала гостей з Півночі, коли той побачив її на площі Ринок у Львові: “Во дають: пам’ятник бандеровцю поставили!” — “Та це ж Посейдон!” — поясню. — “Смотри, фамилия известна даже!” Кажуть, після чергового візиту гостей з Півночі бог позбувся тризуба і стояв із жезлом. Як із палицею. Достояла скульптура донині. І знов — із тризубом! Де Греція, де Україна, а їхні долі, символи збігаються!

В. Василяшко у Дельфах серед руїн святилища храму Аполлона на схилах гір Парнас, де жили Оракул та Піфія

ГРЕЦІЯ... УКРАЇНСЬКА

Ось і ресторан “Львів”. Розкішне приміщення з двома залами. Нас привітно стрічає молоде подружжя господарів Володимир і Леся Панаси. Пригощають пивом “Оболонь”, вином. Замовляємо вперше за 9 днів запашний український борщ. Лунають пісні львів’янина Славка Вакарчука. Поруч оголошення, що “Океан Ельзи” прибуває в Грецію на гастролі 24 вересня. Українці чекають слова українського. Я теж подарував свій диск пісень “Таємниця жінки”, книжку для дітей “Казка-байка: чесний Лис”. Перше моє запитання: чому сім’я в Греції? Панас каже: “Тут нема корупції, державного рекету. За 10 років двічі або тричі бачив податкову. Плачу податки — і нікому до мене діла нема. А вдома — ледь не через тиждень то податківці, то пожежники, то ще якась біда”. — “То ви тут — назавше?” — “Чому назавше? Ось, може, Юля з Ющенком знову переможуть, але вже не розсваряться, виконають обіцянки щодо усунення корупції, і не лише в парламенті, тоді за мною звідси

тільки гай зашумить. Адже дітей треба вчити в Україні. Майже всі українці, а це лише офіційно понад 20 тисяч, тут тимчасово. До відкриття робочих місць удома”. Слухаю, і п’янить не від вина, а від таких слів. У львів’янок Галини Єлейко, Галини Кременської, Олександри Куликівської, Галини Черепані, Стефанії Чемерис і Ганни Чиж від згадки про Україну на очі набігають сльози. “Якщо у Львові збудують нові заводи, то ми поїдемо працювати додому”, — каже одна з них. Хочу вірити, що офіційний Київ не лише закликати-ме земляків повертатися, а й створить для цього належні умови.

Останні слова почуто не в ресторані, а біля греко-католицької церкви в центрі Афін, де збираються українці зі Львівщини, Тернопілля, кажуть, і з Донецька, з півдня України. Нема православної церкви, то православні святять паски у греко-католицькій — теж, мовляв, християнська. При церкві діє українська школа. Навчають за програмами і підручниками з України, і вчителі від нас. Та такі школи держава не узаконила. А державних для нацменшин нема. Державні — грецькі.

Греція... українська відкривається ще в аеропорту Афін. Велике фото літака “Мрія” і підпис: “Єдиний у світі у своєму роді!” А вивіски? Написані кирилицею і читаються, як і в нас: “кафе, кава, аура, прокат, кераміка, кефір, лепта...”

Україна з нами скрізь. Зайшли на найвищу гору в Афінах Лікавітос, захоплюємося білокам’яним чотиримільйонним містом, здавалося б, безкінечним, яки не було обрамлене горами. І раптом смаглявий юнак питає мене по-українськи: “Ви — з України?” — “Так. А я думав, що ви грек.” — “Я і є грек. З Мелітополя. Сергій Гаргала. Вчився у Києві на лікаря, та переселився у Грецію”. Сергій любить Т. Шевченка, І. Франка, Лесю Українку. Хвалить демократію в Греції, де страйк студентів не дозволив відкрити приватні ВНЗ...

Звісно, найголовніша присутність України — це другий Форум українців. Він включав обговорення з керівниками українських діаспор питання української мови, освіти

українців за кордоном. Воно актуальне, бо асиміляція українців у світах іде швидше, ніж в Україні, особливо серед четвертої хвилі емігрантів, де частина їх зросійщена. Якщо перші хвилі еміграції вже пристосувалися і якимось дають собі раду, то четверта ще виробляє підходи, збирається з силами, шукає підтримки... Шкода, що на Форумі не було представника Міністерства освіти і науки України. Добре, що місію методичної допомоги закордонним українцям узяли на себе викладачі Інституту української філології Національного педагогічного університету ім. Михайла Драгоманова на чолі з його директором Анатолієм Висоцьким та академіком АПН України Люболю Мацько. Доцент Іван Горбачук нагадав про можливості “Просвіти”, зокрема видавничі, про ймовірну поміч діаспорі відеофільмами, книжками, публікаціями в газеті “Слово Просвіти”.

Широкий інтерес викликали на Форумі історичні бесіди, які провів доктор історичних наук, завідувач відділу новітньої історії та політики Інституту історії НАН України, професор Університету “Києво-Могилянська академія” Георгій Касьянов.

Відбулася Міжнародна конференція журналістів-українців. Зокрема, щодо видання україномовних ЗМІ за кордоном, підтримки їх Українською державою та меценатами обмінялися думками голови Київської, Житомирської, Полтавської телерадіокомпаній, власкоре українських ЗМІ, члени Європейської Асоціації українських медіа-журналістів. Виступили голова “Rupe Media” Віктор Чернишук (Литва), головний редактор щомісячного “Українського журналу” Ленка Кнап (Чехія), представники ЗМІ з Латвії, Естонії, Болгарії, Греції, Чехії, України. Порушували питання про дієвішу підтримку Україною зарубіжного українця, створення кращих умов для повернення емігрантів на батьківщину за прикладом Росії і Польщі.

Викликала інтерес прес-конференція Леоніда Кравчука, першого Президента України. З ним на Форум прибули Надзвичайний і Повноважний посол України в Греції Валерій Цибух, колишній прем’єр-міністр Валерій Пустовойтенко. Правда, на Форумі стримано сприйняли критику Леоніда Кравчука Майдану як “бульки”. Водночас підтримали політика у його відмежуванні від критикованої заяви про українську мову однопартійця Дмитра Табачника, що Кравчук зробив на запитання журналіста Олексі Підлущького. Аплодували Кравчукові й за те, що він, спонуканий запитанням мого сина Андрія, приєднався до осуду відновлення в Одесі пам’ятника російській цариці Катерині II, навіть долучився підписом до протесту учасників Форуму проти цього “валуєвського” акту в заяві, підписаній і надісланій до газет “Літературна Україна” та “Нація і держава”. До речі, що заяву протесту підписали голова Європейського конгресу українців Ярослава Хортяні (Угорщина), організатори Форуму Галина Масляк-Какку і Оксана Наконечна (Греція), Мар’яна Нікула (Канада), Володимир Строй (Литва), Віра Коник (Естонія), генеральний директор Київської державної регіональної телерадіокомпанії Віктор Пасак, академік АПН України Люболю Мацько, журналісти з Києва та багато інших.

Що ж найбільше сподобалося? Концерт “Насласа” — фольклорних і естрадних україномовних колективів з Естонії, Латвії й Литви, грецький хор. Припало до душі, як енергія сонця й вітру працює на Грецію! Сонячні батареї на дахах будинків, на кораблях. 57 вітряків угледів на горах навкруг Мармарі! Афіни вразили рівнем культури: понад 170 театрів і — майже неймовірно — жодного казино! Винесли єдине казино за 30 верст за місто, на гору. Цікаво, що в Афінах велика кількість однойменних вулиць і площ, це пояснюють самоврядністю районів міста. Угадайте, скільки у місті Сократівських вулиць? Якщо вірити довідникові — 37!

Добре, що в літаку авіакомпанії “Аеро-Світ — Українські авіалінії” до послуг пасажирів багато газет, та боляче, що жодної — державною мовою, принаймні під час нашого 230 авіарейсу з Афін 10.09.07. Тобто русифікація дістає і за хмари, про що довелося поскаржитися керівникові авіакомпанії Арону Майбергу.

Та неперевершене враження лишило чисте і синє Егейське море...

На святі “На Спаса” у м. Мармарі співають українці з Прибалтики